

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного господарського
суду у складі Верховного Суду
(актуальна практика)
за 2024 рік

Зміст

1. СПРАВИ ПРО БАНКРУТСТВО	15
1.1. Про підстави для відмови у затвердженні плану санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство	15
1.2. Про порядок відкриття провадження у справі про банкрутство, зловживання правами та визначення кола осіб, які мають право оскаржувати ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство	15
1.3. Про відкриття провадження у справі про банкрутство за наявності декількох заяв різних кредиторів про відкриття провадження у справах про банкрутство боржника з різною територіальною підсудністю	16
1.4. Про право на звернення податкового органу із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство	16
1.5. Про застосування положень п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ	16
1.6. Про визначення кола осіб, на яких поширюється положення пункту 1-6 розділу «Перехідні та прикінцеві положення» КУзПБ як підстава для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство	17
1.7. Про незастосування визначеної КУзПБ судової процедури до ПАТ, яке було створено як банківська установа та надалі змінило найменування та види статутної діяльності	17
1.8. Щодо незастосування п. 1-6 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ	17
1.9. Щодо залишення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство без розгляду та застосування ст. 242 ГПК України	18
1.9. Щодо можливості оскарження ухвали про відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство в касаційному порядку	18
1.10. Щодо встановлення спрощеного порядку розгляду справи у межах справи про банкрутство	18
1.11. Про порядок заявлення скарги на дії / бездіяльність арбітражного керуючого та/або відшкодування шкоди	19
1.12. Про відсутність підстав розгляду позову в порядку господарського судочинства в межах справи про банкрутство боржника, якого позивач визначив третьою особою в своєму позові	19
1.13. Про право нового арбітражного керуючого відмовитись від позову, поданого попереднім арбітражним керуючим у межах справи про банкрутство боржника	19
1.14. Застосування п. 3 ч. 1 ст. 388 ЦК України при витребуванні майна у добросовісного набувача	20
1.15. Про припинення заходів з управління арештованим майном та стягнення грошових коштів, які заявлені на підставі ст. 1212 ЦК України	20

1.16. Про недійсність правочинів купівлі-продажу цінних паперів за позовом особи, що не є стороною цих правочинів, у межах справи про банкрутство боржника	20
1.17. Про фраздаторність правочину в межах справи про банкрутство та неефективність способів захисту прав	20
1.18. Про можливість визнання недійсним трудового контракту, який містить ознаки фраздаторності, за позовом ліквідатора на підставі положень статті 42 КУзПБ	21
1.19. Про фраздаторність правочину	21
1.20. Про покладення солідарної відповідальності у справі про банкрутство (ч. 6 ст. 34 КУзПБ)	21
1.21. Про визначення належного позивача у справах про покладення солідарної відповідальності за зобов'язаннями товариства на підставі ч. 4 ст. 50 Закону України «Про господарські товариства»	22
1.22. Про покладення солідарної відповідальності на керівника боржника	22
1.23. Про вжиття заходів забезпечення заяви розпорядника майна боржника про покладення солідарної відповідальності на керівника боржника за незадоволення вимог кредиторів у справі про банкрутство	22
1.24. Щодо моменту виникнення права вимоги про покладення субсидіарної відповідальності у справі про банкрутство	22
1.25. Застосування ст. 625 ЦК України у разі невиконання рішення суду, ухваленого за наслідками розгляду заяви про покладення субсидіарної відповідальності	23
1.26. Про кредиторські вимоги податкового органу	23
1.27. Щодо грошових вимог банку до боржника, забезпечених заставою (іпотекою) майна боржника, які були додатково заявлені банком	23
1.28. Про стадії торгів (аукціону) та мораторій на задоволення вимог кредиторів	23
1.29. Щодо визнання недійсним аукціону та обов'язку арбітражного керуючого направляти умови продажу майна боржника уповноваженій особі засновників боржника	24
1.30. Про обов'язок ліквідатора вчиняти дії щодо повернення майна банкрута, що перебуває в третіх осіб, у його ліквідаційну масу	24
1.31. Про зобов'язання банку, який перебуває у процедурі ліквідації та є кредитором боржника, з оплати грошової винагороди арбітражному керуючому	24
1.32. Щодо закриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства на підставі п. 12 ч. 1 ст. 90 КУзПБ	25
1.33. Про закриття провадження у справі про банкрутство МПП, ліквідаційна процедура якого тривала понад 13 років	25
1.34. Про правомірність переходу у справі про неплатоспроможність до процедури погашення боргів та визнання банкрутом фізичної особи – боржника	25

1.35. Про закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи та принцип добросовісності	25
1.36. Про банкрутство селянського (фермерського) господарства та право постійного користування земельною ділянкою	26
1.37. Про процесуальне право кредитора, який зазначає про наявні, однак не заявлені у справі про банкрутство та незадоволені грошові вимоги до боржника, на оскарження в апеляційному порядку ухвали про закриття провадження у справі про банкрутство боржника на підставі пункту 7 частини першої статті 90 КУзПБ	26
1.38. Про неможливість одночасного оскарження в одній апеляційній скарзі різних процесуальних документів суду першої інстанції, прийнятих у справі про банкрутство	27
1.39. Про право податкового органу, який не набув статусу учасника справи, на оскарження судових рішень у справі про банкрутство, відкритій у загальному порядку за заявою кредитора	27
2. СПРАВИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, А ТАКОЖ ПОВ'ЯЗАНІ З АНТИМОНОПОЛЬНИМ ТА КОНКУРЕНТНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	27
2.1. Щодо застосування способів захисту порушеного авторського права	27
2.2. Щодо реєстрації торговельної марки, об'єктом якої є колір	27
2.3. Про визнання позначення загальноновживаним	28
2.4. Наслідки відсутності висновку щодо застосування рішення органу місцевого самоврядування у справі про визнання недійсним свідоцтва на знак для товарів і послуг для відкриття касаційного провадження на підставі п. 3 ч. 2 ст. 287 ГПК України	28
2.5. Про охоронювані законом інтереси благодійної організації у спорі про визнання недійсним патенту на винахід	28
2.6. Підтвердження форс-мажорних обставини у спорі про дострокове припинення дії свідоцтва на торговельну марку внаслідок її невикористання	29
2.7. Про захист прав та охоронюваних законом інтересів у спорі про визнання недійсним патенту	29
2.8. Про неможливість застосування положення «Правила Болар» з огляду на чинне законодавство України	29
2.9. Питання реєстрації майнових прав інтелектуальної власності за договорами про передання таких прав на ім'я компаній, що здійснюють управління активами інституту спільного інвестування пайового фонду	30
2.10. Щодо необхідності оцінки судом рецензії на висновок експертизи	30
2.11. Про наслідки звернення суб'єкта господарювання до АМКУ з позовною заявою, одна з вимог якої не підпадає під юрисдикцію господарських судів і загалом не підлягає судовому розгляду	30
2.12. Про застосування розпорядження АМКУ від 03.03.2022 № 1-рп «Про деякі питання організації діяльності Антимонопольного комітету України	31

в умовах воєнного стану до припинення чи скасування воєнного стану» в контексті наявності чи відсутності обставин для зупинення перебігу строків надання інформації	
2.13. Щодо недопустимості ототожнення різних видів антиконкурентних узгоджених дій	31
2.14. Щодо визнання дій, зокрема, органів місцевого самоврядування антиконкурентними діями	31
2.15. Щодо предмета та кола доказування у справі про зобов'язання виконати рішення АМКУ	31
2.16. Про зупинення нарахування пені за прострочення сплати штрафу, накладеного органом АМКУ за порушення законодавства про захист економічної конкуренції	32
3. СПРАВИ ЩОДО КОРПОРАТИВНИХ СПОРІВ, КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ТА ЦІННИХ ПАПЕРІВ	32
3.1. Про підвідомчість господарським судам спорів про оскарження правочину стосовно внесення до статутного капіталу господарського товариства майна, яке є спільною сумісною власністю подружжя, з підстав відсутності згоди одного з подружжя	32
3.2. Щодо господарської юрисдикції спору, який виник між кооперативом та його асоційованим членом, про стягнення членських внесків до кооперативу	33
3.3. Щодо юрисдикційності спору про визнання протиправним та скасування рішення міської ради як засновника комунального підприємства про внесення змін до фінансового плану комунального підприємства та ефективності такого способу захисту	33
3.4. Про непоширення компетенції державних судів на спір стосовно недійсності рішень органу управління Асоціації ветеранів футболу України	33
3.5. Арешт корпоративних прав як спосіб забезпечення позову до їхнього бенефіціарного власника. Підняття корпоративної завіси	34
3.6. Забезпечення позову, спрямованого на відновлення права власності на частку у статутному капіталі підприємства, шляхом накладення арешту на частку в статутному капіталі підприємства, на належне підприємству нерухоме майно та заборони реєстраторам проводити реєстраційні дії	34
3.7. Про обрання неналежного способу захисту шляхом оскарження акціонером рішення наглядової ради в частині затвердження ціни викупу однієї акції та рішення загальних зборів акціонерного товариства про схвалення значних правочинів та правочинів, щодо яких є заінтересованість, у разі наявності спору між акціонером та акціонерним товариством щодо ціни викупу акцій	35
3.8. Про обрання неефективного способу захисту шляхом оскарження акціонером рішень, які стали підставою для виникнення в нього права на обов'язковий викуп належних йому акцій	35

3.9. Визнання недійсним рішення загальних зборів учасників товариства як неефективний спосіб захисту	35
3.10. Щодо ефективності обрання позивачем такого способу захисту, як визнання недійсним акта приймання-передачі частки у статутному капіталі ТОВ задля захисту своїх прав стягувача у виконавчому провадженні	36
3.11. Щодо ефективного способу захисту порушених прав незаконно виключеного учасника фермерського господарства	36
3.12. Про неефективність для захисту майнового інтересу щодо збереження майна, яке перебуває у володінні позивача, вимоги про скасування реєстраційних дій щодо іншої юридичної особи та неналежність такого способу захисту як заборона використання найменування юридичної особи іншої організаційно-правової форми	36
3.13. Щодо дійсності корпоративного договору, укладеного особою до моменту набуття нею статусу учасника ТОВ	37
3.14. Щодо наявності в позивача охоронюваного інтересу до рішень, ухвалених акціонерами після примусового відчуження (реквізиції) акцій позивача	37
3.15. Щодо відсутності порушення прав позивачів рішеннями органів юридичної особи, прийнятими до їхнього вступу до складу її учасників (до набуття корпоративних прав щодо такої юридичної особи).	37
3.16. Про необхідність управителю активами у вигляді частки у статутному (складеному) капіталі погоджувати свої дії з власником таких активів	38
3.17. Щодо обов'язковості / необов'язковості повідомлення акціонера / акціонерів про перенесений час (годину) проведення загальних зборів акціонерного товариства	38
3.18. Про відсутність підстав для визнання недійсним рішення загальних зборів релігійної організації УПЦ через відмову настоятеля брати участь у цих зборах	38
3.19. Щодо компетенції загальних зборів ОСББ визначати порядок сплати, перелік і розмір внесків та платежів співвласників будинку	39
3.20. Щодо застосування Закону України «Про ринок природного газу» до правовідносин, пов'язаних із порядком створення, діяльністю, управлінням та припиненням юридичної особи	39
3.21. Щодо застосування норми п. 5 ч. 1 ст. 41 КЗпП України у випадку звільнення голови ОСББ	40
3.22. Щодо дотримання органом управління юридичної особи процедури ухвалення рішення про припинення повноважень посадової особи	40
3.23. Щодо правового статусу наглядової ради у закладі охорони здоров'я та обсягу її повноважень	40
3.24. Щодо виключної компетенції загальних зборів учасників ТОВ на затвердження збільшеного розміру статутного капіталу товариства	41

- та неприпустимість втручання суду в господарсько-управлінську діяльність товариства
- 3.25. Щодо дотримання всіх етапів збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів 41
- 3.26. Щодо питання «розмивання частки учасника у статутному капіталі» та встановлення кінцевого бенефіціарного власника. 41
- 3.27. Щодо визначення розміру статутного капіталу та розмірів часток учасників товариства за позовом спадкоємиці мажоритарного учасника товариства 42
- 3.28. Про відсутність інтересу товариства у відновленні корпоративних прав учасника цього товариства 42
- 3.29. Щодо здійснення податковими органами контролю за своєчасністю нарахування та сплати до бюджету пені, нарахованої на несвоєчасно сплачені до бюджету дивіденди на державну частку товариства 43
- 3.30. Щодо розмежування понять «надання відповіді на повідомлення акціонера про намір ознайомитися з документами» і «надання доступу та можливості ознайомитися з документами» у контексті реалізації акціонером права на отримання інформації про господарську діяльність акціонерного товариства 43
- 3.31. Про недопустимість обмеження у статуті ТОВ передбаченого законом корпоративного права учасника товариства одержувати інформацію про діяльність товариства 43
- 3.32. Про порушення органами ОСББ права співвласника на отримання інформації 44
- 3.33. Щодо визнання недійсними договорів купівлі-продажу часток у статутному капіталі товариства на підставі того, що відповідні частки не були оплачені позивачами на момент відчуження 44
- 3.34. Про визнання недійсним договору купівлі-продажу (відступлення) часток у статутному капіталі ТОВ, укладеного одним із подружжя без згоди іншого з подружжя 44
- 3.35. Щодо укладення договору дарування акцій за відсутності в повіреного повноважень на укладення такого договору 45
- 3.36. Щодо необґрунтованості вимог про визнання недійсним договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ як такого, що укладений під впливом помилки 45
- 3.37. Щодо застосування положень ст. 692, 694 ЦК України у спорі про розірвання договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі товариства у випадку, якщо повернення товару є неможливим внаслідок накладення арешту на корпоративні права для забезпечення кримінального провадження 45
- 3.38. Щодо примусового відчуження корпоративних прав та акцій на користь держави в умовах воєнного стану 46

- 3.39. Про предмет доказування у справах щодо стягнення ФГВФО з пов'язаних із банком осіб шкоди, завданої рішеннями, діями та/або бездіяльністю цих осіб 47
- 3.40. Про визначення редакції Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», яка застосовується до відносин, що виникли у зв'язку із завданням майнової шкоди посадовими особами банку внаслідок прийняття ними недобросовісних рішень у складі колегіальних органів управління банком, якщо дії вчинялися тривалий час, протягом якого до зазначеного Закону неодноразово вносилися зміни. Щодо кола осіб, відповідальних за завдання збитків банку 47
- 3.41. Про визначення початку перебігу позовної давності у справах за позовами ФГВФО (як кредитора, що також діє в інтересах інших колишніх кредиторів), застосування ч. 7 ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та можливість надання Верховним Судом правового висновку щодо застосування норми права у разі незазначення в ухвалі про відкриття касаційного провадження такої підстави касаційного оскарження 48
- 3.42. Щодо можливості ліквідації юридичної особи за рішенням суду лише за позовом суб'єктів, які наділені правом на звернення до суду з відповідним позовом 48
- 3.43. Щодо відсутності у звільненого директора права представляти інтереси підприємства шляхом подання позову про визнання незаконним рішення обласної ради про припинення підприємства 49
- 3.44. Щодо повноважень НКЦПФР на звернення з позовом про ліквідацію недержавного пенсійного фонду з метою захисту інтересів вкладників 49
- 3.45. Щодо повноважень Міністерства юстиції України у разі надходження скарги на дії державного реєстратора від особи, права якої відповідними діями не порушені, та з пропуском строків оскарження 49
- 3.46. Щодо питань, чи є державний реєстратор належним відповідачем у справах про скасування запису в ЄДР про державну реєстрацію припинення юридичної особи та чи може суд зобов'язати ліквідатора товариства визнати кредиторські вимоги і включити їх до ліквідаційного балансу за наявності підтверджених судовим рішенням кредиторських вимог до особи, яка ліквідована за рішенням власника 50
- 3.47. Щодо вимог про визнання права власності на квартиру в житловому будинку, який будувався за внески членів кооперативу, присудження обслуговуючому кооперативу суми пайових внесків спірної квартири, скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію прав та їх обтяжень на спірну квартиру 50
- 3.48. Про відсутність правових підстав для нарахування та стягнення з державної іпотечної установи інфляційних втрат та трьох процентів річних за прострочення сплати відсоткового доходу за облігаціями протягом дії в Україні воєнного стану 51

4. СПРАВИ ЩОДО ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ТА ПРАВА ВЛАСНОСТІ	51
4.1. Щодо визначення підсудності спору за позовом іноземної компанії про визнання права власності на морське судно	51
4.2. Щодо неефективного способу захисту у справах за позовом про припинення права власності ліквідованої юридичної особи	52
4.3. Про визначення належного відповідача за позовом власника землі про знесення об'єкта самочинного будівництва	52
4.4. Щодо вимоги позивача, який не є стороною правочинів, про витребування земельної ділянки від її кінцевого набувача	52
4.5. Щодо надмірності вимоги про знесення самочинного будівництва у разі погодження при укладенні мирової угоди власником земельної ділянки будівництва на ній	53
4.6. Щодо повноважень військової адміністрації у сфері земельних правовідносин в умовах воєнного стану.	53
4.7. Про зміну виду цільового призначення земельної ділянки комунальної власності, віднесеної до категорії земель житлової та громадської забудови	53
4.8. Щодо виключного права співвласників будинку розпоряджатися прибудинковою територією багатоквартирного будинку	54
4.9. Щодо відсутності підстав для встановлення на території островів меж прибережних захисних смуг	54
4.10. Щодо обсягу правомочностей землекористувача	54
4.11. Про право постійного володіння землею	55
4.12. Щодо набуття державними лісогосподарськими підприємствами права постійного користування земельними ділянками	55
4.13. Щодо неможливості набуття релігійною організацією права власності на об'єкт археології та архітектури	55
4.14. Щодо правовстановлювальних документів, які надають право користування водними об'єктами чи землями водного фонду	55
4.15. Щодо необхідності документального підтвердження виконання орендарем обов'язку з повідомлення орендодавця про намір реалізувати право на укладення договору оренди землі на новий строк	56
4.16. Щодо способу подання заяви про продовження договору оренди державного і комунального майна	56
4.17. Щодо встановлення земельного сервітуту в судовому порядку	56
4.18. Наслідки підписання учасником земельних торгів документів електронним підписом, який не є кваліфікованим	57
4.19. Щодо правової природи договору з біологічного очищення (біомеліорації) каналу	57
4.20. Щодо права територіальної громади на витребування будівель гуртожитків із чужого незаконного володіння	57
4.21. Щодо передачі у власність облради нерухомого майна комунальних закладів охорони здоров'я	58

4.22. Щодо порядку експлуатації залізничних вантажних вагонів у навантаженому стані, граничний строк експлуатації яких вичерпався	58
5. СПРАВИ У СПОРАХ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ІЗ ПРАВОЧИНІВ, ЗОКРЕМА ДОГОВОРІВ	58
5.1. Про віднесення до юрисдикції господарських судів спору про визнання поновленими та укладеними договорів про організацію перевезень пасажирів на автобусних маршрутах без проведення конкурсу	58
5.2. Щодо можливості зменшення судом неустойки, передбаченої ч. 2 ст. 785 ЦК України	59
5.3. Про обов'язок гаранта сплатити кошти за гарантією	59
5.4. Про визнання недійсним правочину, вчиненого під впливом помилки	59
5.5. Стосовно правової природи договору про надання права на експлуатацію фіксованих місць паркування	59
5.6. Щодо застосування положень ст. 7 Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» до розрахунку розміру орендної плати за користування державним та комунальним майном, яка підлягає стягненню з орендаря	60
5.7. Про визнання недійсним договору оренди нежитлового приміщення об'єкта освіти та застосування наслідків недійсності такого правочину й позовної давності	60
5.8. Щодо вимог про визнання недійсними окремих положень договору про надання послуг з управління багатоквартирним будинком з підстав не відповідності його змісту Типового договору	60
5.9. Про дотримання вимог Закону України «Про публічні закупівлі» та порядків № 708 і № 1082 при визначенні предмета закупівлі	61
5.10. Щодо процедури публічної закупівлі (робіт) та укладеного за результатами її проведення довгострокового договору публічної закупівлі робіт за відсутності у державному або місцевому бюджеті відповідних бюджетних асигнувань на момент проведення торгів та укладення договору	61
5.11. Про підстави звернення прокурора з позовом в інтересах держави в особі головного розпорядника бюджетних коштів про визнання недійсним правочину, укладеного підприємством об'єднання громадян за результатами проведення закупівлі робіт за бюджетні кошти, та застосування наслідків недійсності правочину	62
5.12. Про застосування наказів Міністерства енергетики України від 28.03.2022 № 140 та від 15.06.2022 № 206 до правовідносин купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом у період дії воєнного стану в Україні	62
5.13. Про застосування підпунктів 1, 2 пункту 9 Положення про особливості постачання електричної енергії споживачам та розрахунків між учасниками роздрібного ринку електричної енергії у період дії	62

- в Україні воєнного стану, затвердженого наказом Міністерства енергетики України від 13.04.2022 № 148
- 5.14. Про застосування пп. 16 п. 1 постанови НКРЕКП від 25.02.2022 № 332 «Про забезпечення стабільного функціонування ринку електричної енергії, у тому числі фінансового стану учасників ринку електричної енергії на період дії в Україні воєнного стану» 63
- 5.15. Щодо правової природи відповідальності (санкції) у вигляді заздалегідь погоджених збитків, передбаченої пп. 2 п. 1 розд. VII Правил постачання природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496 (у редакції, чинній з 01.07.2020), та наслідків закріплення в умовах договору про постачання природного газу такого виду санкцій, як штраф 63
- 5.16. Про правове регулювання взаємовідносин оператора газорозподільної системи із суб'єктами ринку природного газу 64
- 5.17. Щодо застосування положення ст. 1 Закону України «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері тепlopостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування» до конкретного кола осіб 64
- 5.18. Виникнення права на притримання, зокрема, у правовідносинах, пов'язаних з поверненням речі на вимогу поклажодавця за договором зберігання 65
- 5.19. Щодо субсидіарної (додаткової) відповідальності органу місцевого самоврядування за боргами тепlopостачального комунального комерційного Підприємства 65
- 5.20. Щодо обов'язку постачальника повернути суму ПДВ, сплачену покупцем за товар, у разі втрати ним статусу платника ПДВ після укладення договору, який визначав ціну товару з урахуванням ПДВ 66
- 5.21. Про дискреційні повноваження суду при вирішенні питання про зменшення заявленої до стягнення суми пені та підстави, які має враховувати суд 66
- 5.22. Поширення арбітражного застереження, передбаченого основним зовнішньоекономічним договором, на відносини з переуступки боргу. Дії національного суду в разі надходження позову у правовідносинах з арбітражним застереженням 67
- 5.23. Про стягнення шкоди з морського порту 67
- 6. СПРАВИ В ІНШИХ СПОРАХ, ЩО ВИНИКАЮТЬ З ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН** 67
- 6.1. Про юрисдикцію спорів щодо реквізиції майна в умовах правового режиму воєнного стану та про повноваження обласних військових адміністрацій на ухвалення рішень про реквізицію 67
- 6.2. Про визначення належного відповідача у справах про відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, їх посадовою або службовою особою 68

6.3. Щодо порядку доведення недостовірності / достовірності інформації, поширеної суб'єктами у сфері медіа в умовах війни, яка є суспільно необхідною, тобто предметом суспільного інтересу	68
6.4. Щодо особливості розрахунку об'єму протранспортованого природного газу у випадку втрати зв'язку з вузлом обліку газу внаслідок ведення бойових дій	69
7. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ	69
7.1. Щодо процесуальної правоздатності суб'єкта господарювання з місцезнаходженням на тимчасово окупованій території на укладення договору про надання правничої допомоги	69
7.2. Щодо визначення моменту, з якого в юридичної особи, зареєстрованої за законодавством України, виникає обов'язок мати електронний кабінет	69
7.3. Щодо моменту набуття особою (відповідачем) статусу учасника справи	70
7.4. Щодо обов'язку скаржника надсилати копію апеляційної скарги в паперовій формі іншим учасникам справи у разі подання скарги через свій електронний кабінет	70
7.5. Щодо права відповідача бути обізнаним про судову справу, якщо він не має електронного кабінету, але зобов'язаний його мати, у разі подання до нього позову / апеляційної скарги з використанням підсистеми «Електронний суд» без направлення паперових копій документів поштою	70
7.6. Щодо зміни статусу учасника справи з третьої особи на співвідповідача (відповідача). Застосування позовної давності до позовних вимог прокурора	71
7.7. Щодо визнання зловживанням процесуальними правами заявником при поданні позову як третьої особи із самостійними вимогами	71
7.8. Щодо виключного права державних спеціалізованих установ на проведення трасологічної експертизи	71
7.9. Про обґрунтування пропуску процесуальних строків здійснення волонтерської діяльності	72
7.10. Щодо судового збору за подання до господарського суду заяви про забезпечення доказів	72
7.11. Про неможливість відшкодування судових витрат за подання заяви про стягнення / розподіл судових витрат	72
7.12. Про прийняття як доказу сплати судового збору за подання апеляційної скарги платіжної інструкції, в якій платником зазначена інша особа	73
7.13. Про забезпечення позову шляхом накладення арешту на нерухоме майно	73
7.14. Стосовно позовної заяви третьої особи із самостійними вимогами щодо предмета спору	73

- 7.15. Про наслідки неявки заявника-боржника в судове засідання у справі про неплатоспроможність 73
- 7.16. Про зупинення провадження у справі у зв'язку з необхідністю звернення із судовим дорученням про вручення судових документів 74
- 7.17. Щодо порядку подання заперечень проти вирішення спору в господарському суді та залишення позову без розгляду на підставі п. 7 ч. 1 ст. 226 ГПК України у зв'язку з укладенням сторонами арбітражного застереження 74
- 7.18. Про правову природу третейської / арбітражної угоди та порядок, у якому має вирішуватися питання щодо дійсності такої угоди 74
- 7.19. Щодо виходу апеляційним господарським судом за межі повноважень, встановлених ст. 275 ГПК України 76
- 7.20. Про питання відводу державного виконавця, який не заявив самовідводу 76
- 7.21. Щодо права сторони виконавчого провадження відмовитися від поданої нею скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця 76

Перелік уживаних скорочень

АМКУ	– Антимонопольний комітет України
БК України	– Бюджетний кодекс України
ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЄДР	– Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб–підприємців та громадських формувань
ЗК України	– Земельний кодекс України
КЗпП України	– Кодекс законів про працю України
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КУзПБ	– Кодекс України з процедур банкрутства
НКЦПФР	– Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку
ОП КГС ВС	– об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ОСББ	– об'єднання співвласників багатоквартирного будинку
ПАТ	– публічне акціонерне товариство
ПК України	– Податковий кодекс України
СК	– Сімейний Кодекс України
СП КГС ВС	– судова палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ТОВ	– товариство з обмеженою відповідальністю
ФГВФО	– Фонд гарантування вкладів фізичних осіб
ЦК України	– Цивільний кодекс України

1. Справи про банкрутство

1.1. Про підстави для відмови у затвердженні плану санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство

Умова в плані санації щодо виконання боржником зобов'язань перед кредиторами за рахунок коштів, отриманих боржником як відшкодування шкоди, завданої збройною агресією проти України з боку російської федерації та окупацією територій України, тобто умова, яка містить вказівку на подію, на настання якої розраховує боржник, без зазначення строку та терміну виконання відповідних зобов'язань, суперечить вимогам щодо змісту плану санації в частині визначення заходів відновлення платоспроможності та строків погашення вимог кредиторів.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.11.2024 у справі № 910/3368/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123873500>.

1.2. Про порядок відкриття провадження у справі про банкрутство, зловживання правами та визначення кола осіб, які мають право оскаржувати ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство

Звернення кредитора до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство, за відсутності належного виконання грошового зобов'язання боржником, є реалізацією права кредитора на судовий захист його майнових прав. Зважаючи на те, що і позовне провадження (про стягнення заборгованості за кредитним договором), і провадження у справі про банкрутство мають на меті виконання боржником перед кредиторами його грошових зобов'язань, ініціювання розгляду таких справ саме по собі не може вважатися зловживанням правом, а суд повинен враховувати особливості, матеріальні та процесуальні наслідки розгляду таких справ не лише для окремого кредитора чи боржника, але і для всіх інших учасників цих проваджень. Надаючи оцінку заяві ініціюючого кредитора та поданим з такою заявою документам, суд повинен дотриматися балансу, який унеможливить підміну однієї процесуальної (процедурної) дії, передбаченої КУзПБ, іншою (наприклад, перевірку обґрунтованості вимог заявника, а також з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство в підготовчому засіданні – процедурою розгляду заяви про недійсність (франдаторність) окремого правочину боржника).

Ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство згідно з положеннями статей 1, 8, 39, частин другої, восьмої статті 45 КУзПБ мають право першочергово оскаржувати у судах апеляційної та касаційної інстанцій сторони у справі про банкрутство (боржник, ініціюючий кредитор, а також арбітражний керуючий від імені боржника та кредитор, вимоги якого забезпечені заставою майна боржника), оскільки такі особи відповідно до закону наділені право- та дієздатністю для участі у розгляді судом заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство. Інші особи набувають можливість оскаржити ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство

за умови їх залучення судом під час підготовчого засідання або після набуття відповідного процесуального статусу учасника справи про банкрутство. При цьому наявність права оскарження ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство (набуття відповідного статусу учасника справи про банкрутство) повинна встановлюватися судом у кожному такому випадку окремо. Зазначені висновки є релевантними до правовідносин, у яких виникає питання про встановлення статусу особи, яка має право на оскарження ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство юридичної особи.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 20.03.2024 у справі № 911/1005/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118650532>.

1.3. Про відкриття провадження у справі про банкрутство за наявності декількох заяв різних кредиторів про відкриття провадження у справах про банкрутство боржника з різною територіальною підсудністю

У вирішенні питання про відкриття провадження у справі про банкрутство пріоритетним (порівняно з вирішенням питання щодо конкуренції заяв різних кредиторів про відкриття провадження у справах про банкрутство боржника із різною територіальною підсудністю) є врахування законодавчих обмежень / заборон на відкриття провадження у справі про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.02.2024 у справі № 911/2237/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117373704>.

1.4. Про право на звернення податкового органу із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство

Особливі вимоги до заяви контролюючого органу, встановлені законодавцем у частині другій статті 34 КУзПБ, а також умови ініціювання контролюючим органом справи про банкрутство з огляду на його повноваження спрямовані на можливе уникнення ініціювання справи про банкрутство через вжиття всіх передбачених податковим законодавством заходів у сукупності, які б могли привести до погашення податкового боргу. Якщо передбачені податковим законодавством заходи не приводять до відповідного погашення податкового боргу, право на звернення податкового органу із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство не може бути обмежено.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 31.01.2024 у справі № 916/2786/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116855408>.

1.5. Про застосування положень п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Пункт 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ не містить інших умов та підстав для його застосування, окрім тих, що в ньому наведені, а тому його застосування не залежить від строків виникнення у боржника боргу, що став підставою для звернення із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство (до / після початку збройної агресії російської федерації проти України).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.05.2024 у справі № 905/507/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118922282>.

1.6. Про визначення кола осіб, на яких поширюється положення пункту 1-6 розділу «Перехідні та прикінцеві положення» КУЗПБ як підстава для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство

Визначена в абзаці 9 пункту 1-6 розділу «Перехідні та прикінцеві положення» КУЗПБ конструкція «...має діючий контракт з державними замовниками у сфері оборони...» поширюється не лише на виконавців, що безпосередньо уклали державний контракт (договір) з державним замовником, але також і на співвиконавців, яким передано частку такого державного контракту (договору) в передбаченому у статті 33 Закону України «Про оборонні закупівлі» порядку.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.03.2024 у справі № 920/971/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117621999>.

1.7. Про незастосування визначеної КУЗПБ судової процедури до ПАТ, яке було створено як банківська установа та надалі змінило найменування та види статутної діяльності

Статус банку набувається з моменту прийняття НБУ рішення про видачу банківської ліцензії з одночасним внесенням регулятором запису до Державного реєстру банків, тоді як втрата юридичною особою такого статусу відбувається у результаті завершення реорганізації банку або його ліквідації за спеціальною процедурою, здійснюваною (за винятком процедури добровільної ліквідації) державною спеціалізованою установою – Фондом у визначеному банківським законодавством порядку, кінцевим наслідком чого (реорганізації чи ліквідації) є здійснення НБУ запису в Державному реєстрі банків про припинення банку. Відкликання банківської ліцензії не є самостійною підставою для втрати юридичною особою статусу банку.

Виведення неплатоспроможного банку з ринку здійснюється Фондом в один із способів, визначених Законом про гарантування вкладів. Виведення банку з ринку в інший спосіб, зокрема й шляхом виключення слова «банк» з його назви та «банківської діяльності» з видів його діяльності, законом не передбачено.

Застосування норм КУЗПБ та здійснення господарським судом провадження у справі про банкрутство банків, які виводяться з ринку або ліквідуються відповідно до банківського законодавства, не допускається.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 16.10.2024 у справі № 913/266/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123873486>.

1.8. Щодо незастосування п. 1-6 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» КУЗПБ

Незадоволення боржником – юридичною особою, кінцевим бенефіціарним власником якої є резидент республіки білорусь, внаслідок встановлення Національним банком України обмежень стосовно здійснення видаткових операцій не є тією

обставиною в розумінні п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, що зумовлює відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.11.2024 у справі № 917/119/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123281385>.

1.9. Щодо залишення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство без розгляду та застосування ст. 242 ГПК України

КУзПБ не містить такої підстави для залишення без розгляду заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство як неявка заявника у перше судове засідання.

Направлення відповідних процесуальних документів на електронну адресу сторони у справі, наведену в документах, що подавались до суду, не заборонено, однак такі дії не можуть замінити належне надсилання учаснику судового рішення у порядку, передбаченому ст. 242 ГПК. У розумінні процесуального закону надіслання судового рішення на електронну пошту за адресою, зазначеною заявником в його процесуальних заявах, поданих до суду (позовна заява, апеляційна та/або касаційна скарга, заяви / клопотання), в яких наявне прохання про надіслання копій процесуальних документів на електронну пошту, яка не є офіційною, не може вважатися належним врученням та підтверджувати день вручення.

Якщо суд надіслав рішення на електронну адресу, яку зазначив учасник справи, це можна вважати додатковим засобом інформування учасника справи, який посилює реалізацію гарантії учасника бути обізнаним про свою справу. Однак це не звільняє суд від обов'язку надіслати учаснику справи повне рішення у спосіб, встановлений процесуальним законом.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 07.06.2024 у справі № 904/1273/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119740976>.

1.10. Щодо можливості оскарження ухвали про відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство в касаційному порядку

Відсутність словосполучення «ухвала про відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство» в переліку судових рішень, які можуть переглядатися касаційним судом разом із постановою апеляційного господарського суду, прийнятою за результатами перегляду таких судових рішень (ч. 3 ст. 9 КУзПБ), з огляду на наявність «ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство» та системне застосування приписів КУзПБ не виключає можливості касаційного перегляду постанови апеляційного суду та ухвали про відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 31.07.2024 у справі № 925/1341/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120799718>.

1.11. Щодо встановлення спрощеного порядку розгляду справи у межах справи про банкрутство

Відповідно до абз. 4, 5 ч. 2 ст. 7 КУзПБ заяви (позовні заяви) учасників провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) або інших осіб у спорах, стороною в яких є боржник, розглядаються в межах справи про банкрутство (неплатоспроможність) за правилами спрощеного позовного провадження. Позивач має право в позовній заяві заявити мотивоване клопотання про розгляд справи за правилами загального позовного провадження. Якщо суд за результатами розгляду клопотання позивача дійде висновку про розгляд справи в порядку загального позовного провадження, він зазначає про це в ухвалі про відкриття провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 27.03.2024 у справі № 918/463/22 (918/599/23) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118356245>.

1.12. Про порядок заявлення скарги на дії / бездіяльність арбітражного керуючого та/або відшкодування шкоди

У разі якщо поряд з оскарженням дій / бездіяльності арбітражного керуючого у справі про банкрутство заявник заявляє до арбітражного керуючого вимогу про відшкодування шкоди, завданої його діями / бездіяльністю, ці вимоги мають заявлятися та розглядатися у спорі про відшкодування шкоди: із дотриманням вимог щодо загальних підстав відповідальності за завдану майнову шкоду, передбачених, зокрема, статтю 1166 ЦК України; за правилами заявлення вимог та розгляду спорів майнового характеру, що вирішуються у межах справи про банкрутство (стаття 7 КУзПБ), тобто за правилами позовного провадження.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.11.2024 у справі № 904/5748/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123380003>.

1.13. Про відсутність підстав розгляду позову в порядку господарського судочинства в межах справи про банкрутство боржника, якого позивач визначив третьою особою в своєму позові

Участь боржника у спорі як третьої особи без самостійних вимог унеможливорює розгляд такого спору в межах справи про банкрутство за правилами ст. 7 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.05.2024 у справі № 903/1191/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119168186>.

1.14 . Про право нового арбітражного керуючого відмовитись від позову, поданого попереднім арбітражним керуючим у межах справи про банкрутство боржника

За наявності ухвали про заміну арбітражного керуючого використання новопризначеним розпорядником майна боржника прав та обов'язків, передбачених положеннями ст. 42 ГПК України, відповідає вимогам закону.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.11.2024 у справі № 924/159/14 (924/175/23) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123641218>.

1.15. Застосування п. 3 ч. 1 ст. 388 ЦК України при витребуванні майна у добросовісного набувача

Вибуття майна з володіння власника (або особи, якій він передав майно у володіння) на підставі правочину, який у подальшому визнано недійсним, можна вважати таким, що відбулось не з їхньої волі в розумінні п. 3 ч. 1 ст. 388 ЦК України, у тому разі, якщо недійсність зазначеного правочину зумовлена впливом обману, насильства, зловмисної домовленості представника власника з другою стороною та/або іншими конкретними обставинами, які свідчать про відсутність дійсної волі власника на відчуження відповідного майна.

Визнання недійсним фродаторного правочину не є достатньою підставою для висновку про вибуття відчуженого за ним майна не з волі власника або особи, якій він передав майно у володіння.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 22.05.2024 у справі № 924/408/21 (924/287/23) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119840740> та Окремою думкою - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119841688>

1.16. Про припинення заходів з управління арештованим майном та стягнення грошових коштів, які заявлені на підставі ст. 1212 ЦК України

Національне агентство здійснює управління грошовими коштами, як активом, на який накладено арешт та переданим в управління в межах кримінального провадження на підставі відповідного рішення суду. Водночас, Національне агентство повинно повернути такий актив за наявності рішення прокурора або судового рішення, що набрало законної сили, та яким скасовано арешт розміщених на рахунках Національного агентства грошових коштів його власнику.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.09.2024 у справі № 914/2450/22(914/429/23) можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122021196>

1.17. Про недійсність правочинів купівлі-продажу цінних паперів за позовом особи, що не є стороною цих правочинів, у межах справи про банкрутство боржника

Обставини дійсності / недійсності правочинів, на підставі яких було передано векселі, не впливають на дійсність / недійсність векселів як цінних паперів та не переривають індосаментний ряд. Сам по собі факт укладення оспорюваних договорів купівлі-продажу цінних паперів, за якими цінні папери перейшли від однієї особи до іншої, не є втручанням у майнову сферу боржника, оскільки зміст зобов'язання, яке виникло та ґрунтується на векселях, не змінюється.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.05.2024 у справі № 911/248/21 (911/2367/22) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119227383>

1.18. Про фродаторність правочину в межах справи про банкрутство та неефективність способів захисту прав

Заявлення арбітражним керуючим вимоги про визнання недійсним виконаного сторонами договору, без заявлення вимоги про застосування наслідків недійсності такого правочину, є неефективним способом захисту.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.09.2024 у справі № 921/672/21(921/362/23) можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121895761>

1.19. Про можливість визнання недійсним трудового контракту, який містить ознаки фраздаторності, за позовом ліквідатора на підставі положень статті 42 КУзПБ

КЗпП, врегульовуючи трудові правовідносини, пов'язані з укладенням трудового договору (контракту) як угоди між працівником і роботодавцем, зокрема, щодо захисту прав працівника від порушення з боку роботодавця при укладенні трудового договору (контракту), водночас не містить правового регулювання правовідносин між таким роботодавцем як боржником у справі про банкрутство та його кредиторами, до яких належать також і працівники. Натомість наведені правовідносини врегульовані КУзПБ, який є спеціальним законом, що встановлює, зокрема, умови та порядок відновлення платоспроможності боржника – юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.02.2024 у справі № 916/3619/19(916/959/23) можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117438101>

1.20. Про фраздаторність правочину

Положеннями абзацу другого частини другої статті 42 КУзПБ підставою для визнання правочину недійсним передбачено, зокрема, відмову боржника від власних майнових вимог. Зазначеними нормами підставою недійсності правочину не обмежено відмовою боржника виключно від майнової вимоги, строк платежу за якою настав (існуючої вимоги). У контексті застосування положень абзацу другого частини другої статті 42 КУзПБ необхідно враховувати, що підставою для визнання недійсним правочину за цими нормами є відмова боржника від майнових вимог – тих, що вже існують, і тих, які можуть виникнути у майбутньому.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.04.2024 у справі № 903/877/20 (903/933/23) можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118626600>.

1.21. Про покладення солідарної відповідальності у справі про банкрутство (ч. 6 ст. 34 КУзПБ)

Належне телеологічне тлумачення положень ч. 6 ст. 34 КУзПБ полягає в такому:

– порушення вимоги Закону своєчасно звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство є підставою для стягнення з винного члена органу управління боржника на користь боржника збитків, спричинених таким порушенням; належним позивачем за вимогою про стягнення збитків є як кредитор, так і боржник;

- якщо суд виявив порушення законодавчої вимоги своєчасно звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство, такий висновок відображається у мотивувальній, а не резолютивній частині рішення;
- кошти, стягнені із суб'єкта солідарної відповідальності, є коштами боржника, які, зокрема, включаються до складу ліквідаційної маси і можуть бути використані для задоволення вимог кредиторів лише у порядку черговості, встановленому КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 04.09.2024 у справі № 908/3236/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122021182>

1.22. Про визначення належного позивача у справах про покладення солідарної відповідальності за зобов'язаннями товариства на підставі ч. 4 ст. 50 Закону України «Про господарські товариства»

Боржник в особі ліквідатора – арбітражного керуючого не є належним суб'єктом звернення за правилами ч. 4 ст. 50 Закону України «Про господарські товариства» до учасників товариства, які не повністю внесли вклади.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.06.2024 у справі № 910/15018/19 (910/16887/21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120243202>.

1.23. Про покладення солідарної відповідальності на керівника боржника

Однією з умов для покладення солідарної відповідальності на керівника боржника є існування у боржника протягом місячного строку ознак загрози неплатоспроможності. Для встановлення загрози неплатоспроможності боржника, враховуючи конструкцію ст. 34 КУзПБ, необхідна наявність щонайменше двох кредиторів, строк виконання зобов'язань яких настав.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.05.2024 у справі № 902/1068/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119227383>.

1.24. Про вжиття заходів забезпечення заяви розпорядника майна боржника про покладення солідарної відповідальності на керівника боржника за незадоволення вимог кредиторів у справі про банкрутство

Інститут забезпечення позову є застосовним до заяви розпорядника майна про покладення солідарної відповідальності на керівника боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.08.2024 у справі № 907/935/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121104399>.

1.25. Щодо моменту виникнення права вимоги про покладення субсидіарної відповідальності у справі про банкрутство

Право ліквідатора подати заяву про покладення субсидіарної відповідальності виникає не раніше ніж після завершення реалізації об'єктів, включених до ліквідаційної маси банкрута, та розрахунків з кредиторами на підставі проведення такої реалізації у ліквідаційній процедурі.

Передчасне звернення з вимогами про покладення субсидіарної відповідальності у справі про банкрутство - до здійснення задоволення вимог кредиторів за рахунок коштів, отриманих за наслідками реалізації всіх виявлених у боржника активів, з встановленням факту недостатності майна, виключає розгляд, дослідження, оцінку та встановлення осіб, винних у правопорушенні з доведення боржника до банкрутства, тобто виключає визначення суб'єктів та суб'єктивної сторони відповідного правопорушення.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 19.06.2024 у справі № 906/1155/20 (906/1113/21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120341855>

1.26. Застосування ст. 625 ЦК України у разі невиконання рішення суду, ухваленого за наслідками розгляду заяви про покладення субсидіарної відповідальності. Спеціальні норми КУзПБ не обмежують дії ст. 625 ЦК України на правовідносини щодо прострочення виконання особами, притягнутими до субсидіарної відповідальності, грошового зобов'язання, підтвердженого (визначеного) у грошовому еквіваленті судовим рішенням, з урахуванням встановленого індексу інфляції та трьох процентів річних від простроченої суми.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 05.06.2024 у справі № 915/1624/16 (915/621/21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119706569>.

1.27. Про кредиторські вимоги податкового органу

Податковий орган не наділений повноваженнями заявляти кредиторські вимоги за зобов'язаннями боржника щодо сплати орендної плати за договором оренди землі, укладеним з органом місцевого самоврядування.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.06.2024 у справі № 921/110/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119741056>.

1.28. Щодо грошових вимог банку до боржника, забезпечених заставою (іпотекою) майна боржника, які були додатково заявлені банком

У разі якщо кредитор, вимоги якого забезпечені заставою майна боржника, при зверненні із заявою із грошовими вимогами до боржника заявив під час провадження у справі про банкрутство (у строк, встановлений для їх подання, ч. 1 ст. 45 КУзПБ) вимоги до боржника лише в тій частині, що є незабезпеченими, такий кредитор: за наявності/виникненні для цього підстав, та за умови, що він раніше не заявляв у справі про відмову від забезпечення; не позбавлений права в подальшому заявити вимоги до боржника на ту частину вимог, що є забезпеченими заставою майна боржника, а саме в частині вартості предмета застави.

Детальніше з текстом постанови від 20.08.2024 у справі № 910/13760/20 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121464636>

1.29. Про стадії торгів (аукціону) та мораторій на задоволення вимог кредиторів

Стадія продажу майна розпочинається з моменту оприлюднення інформації про продаж (внесення в систему інформаційного повідомлення про електронні торги) на відповідному етапі торгів. Перебування майна на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж є одним із винятків, на які згідно із частиною третьою статті 41 КУзПБ не поширюється заборона на задоволення вимог кредиторів, зокрема шляхом стягнення на підставі виконавчих документів, які містять майнові вимоги до боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.02.2024 у справі № 910/1539/21 (910/4002/23) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117074005>.

1.30. Щодо визнання недійсним аукціону та обов'язку арбітражного керуючого направляти умови продажу майна боржника уповноваженій особі засновників боржника
Ненаправлення умов продажу майна боржника уповноваженій особі засновників боржника не є порушенням ліквідатором вимог ст. 48, 75 КУзПБ та підставою для визнання недійсним аукціону.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС 21.11.2024 у справі № 911/2794/21 (911/3542/23) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123338051>.

1.31. Про обов'язок ліквідатора вчиняти дії щодо повернення майна банкрута, що перебуває в третіх осіб, у його ліквідаційну масу

Саме ліквідатор має право й зобов'язаний вчиняти дії щодо повернення майна банкрута, що перебуває в третіх осіб, у його ліквідаційну масу, тоді як інші учасники справи про банкрутство відповідно до положень КУзПБ не наділені правом повернення майна в ліквідаційну масу банкрута. При цьому учасники мають право здійснювати контроль за ходом ліквідаційної процедури шляхом оскарження дій чи бездіяльності ліквідатора відповідно до частини шостої статті 61 КУзПБ, а обставини такої бездіяльності встановлюються господарським судом саме в межах основної справи про банкрутство, а не в позовному провадженні з розгляду спору щодо майна боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.01.2024 у справі № 5015/118/11(914/2863/22) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116955347>.

1.32. Про зобов'язання банку, який перебуває у процедурі ліквідації та є кредитором боржника, з оплати грошової винагороди арбітражному керуючому

У випадку невиконання Банком, його ліквідатором судового рішення про зобов'язання відшкодувати певні витрати як витрати ліквідаційної процедури банку такий механізм виконання судового рішення, як відкриття виконавчого провадження з примусового виконання рішення суду, буде ефективним способом захисту інтересів стягувача та не суперечитиме загальним принципам правової певності та виконання державою позитивного обов'язку щодо забезпечення належних механізмів виконання судових рішень.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.07.2024 у справі № 908/1946/15-г можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120313291>

1.33. Щодо закриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства на підставі п. 12 ч. 1 ст. 90 КУзПБ

Для прийняття рішення про закриття / припинення провадження у справі про банкрутство боржника на підставі ч. 5 ст. 12 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» необхідним і достатнім є встановлення судом за поданими сторонами доказами у справі обставин належності державі Україна прямо або опосередковано акцій (частки) цього боржника понад 50 відсотків та чинності (на момент ухвалення відповідного судового рішення) прийнятого ФДМУ стосовно боржника рішення про приватизацію.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.10.2024 у справі № 10/2180 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122729731>.

1.34 Про закриття провадження у справі про банкрутство МПП, ліквідаційна процедура якого тривала понад 13 років

Господарський суд, виконуючи одну з основних функцій під час провадження у справі про банкрутство – дотримання балансу захисту публічного та приватного інтересів, може закрити провадження у справі про банкрутство МПП відповідно до загальних процесуальних норм (п 2 ч. 1 ст. 231 ГПК України) та ст. 6 Конвенції у разі тривалості процедури банкрутства, відсутності ліквідатора, пасивної поведінки кредиторів щодо погодження кандидатури ліквідатора та визначення джерел оплати послуг ліквідатора.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 10.12.2024 у справі № 5/1046 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123819158>.

1.35. Про правомірність переходу у справі про неплатоспроможність до процедури погашення боргів та визнання банкрутом фізичної особи – боржника

Якщо збори кредиторів не відбулися через відсутність кредиторів з необхідною кількістю голосів, що унеможливило прийняття відповідного рішення на таких зборах (рішення щодо схвалення плану реструктуризації або про перехід до процедури погашення боргів чи про закриття провадження у справі), то господарський суд має перевірити дотримання арбітражним керуючим порядку скликання наступних зборів відповідно до вимог ч. 2 ст. 48 КУзПБ. Скликання наступних (повторних перших та наступних перших) зборів кредиторів у відповідний строк у разі відсутності кредиторів з необхідною кількістю голосів на попередніх зборах є процесуальним обов'язком арбітражного керуючого за приписами абз. 1 ч. 2 ст. 48 КУзПБ з урахуванням вимог ч. 2 ст. 12 цього Кодексу.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 24.04.2024 у справі № 910/8797/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118982994>.

1.36. Про закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи та принцип добросовісності

КУзПБ не передбачено можливості подання боржником – фізичною особою виправлених декларацій необмежену кількість раз, як і не передбачено здійснення перевірки керуючим реструктуризацією виправлених декларацій, а неодноразове подання виправлених декларацій може свідчити про намагання боржниці приховати інформацію, що дозволяла б встановити її реальне фінансове становище.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.08.2024 у справі № 918/806/21 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121403302>

1.37. Про банкрутство селянського (фермерського) господарства та право постійного користування земельною ділянкою

Припинення діяльності фермерського господарства в розумінні частини тринадцятої статті 95 КУзПБ є, по суті, припиненням саме господарської (виробничої) діяльності юридичної особи, а не фермерського господарства як юридичної особи, оскільки саме по собі визнання боржника банкрутом, без вчинення в ліквідаційній процедурі всіх передбачених законом дій та заходів, ні в розумінні частини першої статті 59 КУзПБ, ні в розумінні частини тринадцятої статті 95 цього Кодексу не має наслідком ліквідацію юридичної особи – банкрута, її припинення та закриття у зв'язку із цим провадженням у справі про банкрутство.

Право постійного користування земельною ділянкою хоча і є активом фермерського господарства – боржника і залишається за ним до припинення його як юридичної особи без права правонаступництва, проте не може бути реалізоване на аукціоні в ліквідаційній процедурі боржника, оскільки такий актив є відмінним від права оренди, яке за своєю суттю є тимчасовим і оплатним, з огляду на обмежений суб'єктний склад осіб, які можуть набувати право постійного користування земельною ділянкою відповідно до положень статті 92 ЗК України, та від іншого майнового права в розумінні частин дев'ятої, дванадцятої статті 95 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.04.2024 у справі № 911/1708/18 (911/450/22) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118626698>

1.38. Про процесуальне право кредитора, який зазначає про наявні, однак не заявлені у справі про банкрутство та незадоволені грошові вимоги до боржника, на оскарження в апеляційному порядку ухвали про закриття провадження у справі про банкрутство боржника на підставі пункту 7 частини першої статті 90 КУзПБ

У разі якщо кредитор не звертався із грошовими вимогами до боржника у справі про банкрутство, однак посилається на такі вимоги, оскаржуючи ухвалу про закриття провадження у справі про банкрутство цього боржника у зв'язку із затвердженням звіту ліквідатора в порядку, передбаченому КУзПБ, враховуючи правову природу та наслідки її ухвалення, а також в силу прямої вказівки в положеннях частини четвертої ст. 90 КУзПБ вона є судовим рішенням, що ухвалено про права та обов'язки такого кредитора у розумінні частини першої ст. 254 ГПК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.02.2024 у справі № 908/2069/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117373709>.

1.39. Про неможливість одночасного оскарження в одній апеляційній скарзі різних процесуальних документів суду першої інстанції, прийнятих у справі про банкрутство

Положення ГПК України та КУзПБ не передбачають можливості одночасного оскарження в одній апеляційній скарзі ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство та постанови про визнання боржника банкрутом.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.02.2024 у справі № 911/2498/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117074017>.

1.40. Про право податкового органу, який не набув статусу учасника справи, на оскарження судових рішень у справі про банкрутство, відкритій у загальному порядку за заявою кредитора

Податковий орган, який не набув статусу учасника справи (насамперед статусу кредитора, але не виключно), має право на оскарження ухвали суду першої інстанції про затвердження звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу, ліквідацію банкрута та закриття провадження у справі (тобто в частині, що не стосується розгляду заявленого податковим органом клопотання) лише за умови доведення ним факту прийняття такого судового рішення про його права та/або обов'язки.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 04.09.2024 у справі № 908/2504/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122428661>

2. Справи щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язані з антимонопольним та конкурентним законодавством

2.1. Щодо застосування способів захисту порушеного авторського права
Заборона, як спосіб захисту порушеного права [авторського права], може бути застосована судом на майбутнє, оскільки направлена на недопущення порушень саме в майбутньому.

Оскільки позивачем належними та допустимими доказами не доведено наявності у відповідача товарів (в яких використовується твір позивача), суд дійшов обґрунтованого висновку про відмову у задоволенні позовних вимог про вилучення та знищення спірних товарів.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.07.2024 у справі № 910/11011/23 можна ознайомитись за посиланнями <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120368503>.

2.2. Щодо реєстрації торговельної марки, об'єктом якої є колір
Коли на реєстрацію знака подається колір, обов'язковою умовою для реєстрації торговельної марки є з'ясування питання, чи набуло позначення у вигляді кольору розрізняльної здатності при застосуванні до заявлених товарів або послуг. При цьому визначальним критерієм оцінки є тест на виконання заявленим кольором основної функції знака, а саме чи дає змогу колір, заявлений на реєстрацію

як знак, споживачу без будь-якої ймовірності змішування вирізняти з-поміж інших товарів або послуг одного виробника від товарів або послуг іншого виробника.

Споживачі мають однозначно сприймати безпосередньо такий колір (без додаткових, графічних і словесних елементів) саме як знак для конкретних товарів або послуг.

У зв'язку із цим для реєстрації кольору як знака потрібні переконливі докази набутої розрізняльної здатності виключно кольору для заявлених товарів або послуг.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.08.2024 у справі № 910/13105/21 можна ознайомитись за посиланнями <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121174235>.

2.3. Про визнання позначення загальноновживаним

КГС ВС у спорі про визнання позначення загальноновживаним щодо питання відомості торговельної марки та статусу добре відомої торговельної марки врахував правову позицію, викладену в постанові ВП ВС від 17.04.2024 у справі № 910/13988/20, згідно з якою визнання торговельної марки добре відомою на певну дату є встановленням юридичного факту, який у позовному провадженні в змагальному процесі є необхідним для задоволення позову до конкретного порушника. Таке визнання не має обов'язкового значення для осіб, які не є сторонами у справі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.05.2024 у справі № 910/6518/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119470199>.

2.4. Наслідки відсутності висновку щодо застосування рішення органу місцевого самоврядування у справі про визнання недійсним свідоцтва на знак для товарів і послуг для відкриття касаційного провадження на підставі п. 3 ч. 2 ст. 287 ГПК України

Рішення органу місцевого самоврядування не є нормою права, а норми Закону України «Про доступ до публічної інформації» не регулюють предмет розгляду про визнання недійсним свідоцтва на комбіновану торговельні марку, тому немає підстав для надання висновку щодо застосування визначених скаржником норм права.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.01.2024 у справі № 910/10548/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116510864>.

2.5. Про охоронювані законом інтереси благодійної організації у спорі про визнання недійсним патенту на винахід

Благодійна організація, звертаючись з позовом про визнання недійсним патенту на винахід та вказуючи, що її діяльність і пред'явлення позову спрямовані на задоволення колективних потреб та суспільних інтересів і становлять той охоронюваний законом інтерес, який узгоджується з Рішенням Конституційного Суду України від 01.12.2004 № 18-рп/2004, зобов'язана зазначити про те, які колективні потреби нею будуть забезпечені у випадку задоволення цього позову, надати належні докази на підтвердження наявності запиту суспільства щодо вирішення таких потреб та на підтвердження активного прагнення позивача до користування немайновим

благом, яке є предметом позову, – правами на винахід за оспорюваним патентом та докази того, що дія оспорюваного патенту перешкоджає чи унеможлиблює здійснення позивачем благодійної діяльності, а також навести, як саме реєстрація і дія оскаржуваного патенту перешкоджає здійсненню благодійної діяльності позивача.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.04.2024 у справі № 910/21780/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118220893>.

2.6. Підтвердження форс-мажорних обставини у спорі про дострокове припинення дії свідоцтва на торговельну марку внаслідок її невикористання

Положення ст. 14-1 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні», зокрема щодо підтвердження наявності форс-мажорних обставин, мають загальний характер та підлягають застосуванню до спірних правовідносин, а саме про дострокове припинення дії свідоцтва на торговельну марку на підставі п. 4 ст. 18 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг».

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.09.2024 у справі № 910/10377 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121753691>.

2.7. Про захист прав та охоронюваних законом інтересів у спорі про визнання недійсним патенту

Позивач, звернувшись до господарського суду з позовом про визнання недійсним патенту, зобов'язаний зазначити в чому полягає порушення його прав та законних інтересів, а суди дослідити аргументи позивача та надати їм оцінку. Особа, яка просить суд визнати патент недійсним не обов'язково має бути власником іншого патента (на винахід, корисну модель) та протиставляти власний патент патенту відповідача.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.02.2024 у справі № 910/2059/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116767771>.

2.8. Про неможливість застосування положення «Правила Болар» з огляду на чинне законодавство України

Чинне законодавство України не передбачає можливість подання заявки на реєстрацію лікарського засобу, у складі якого міститься захищена патентом сполука, та отримання державного реєстраційного посвідчення до закінчення терміну дії патенту.

Практика застосування положення «Правила Болар» у законодавстві низки європейських країн відбувається з урахуванням тих особливостей, які діють у тій чи іншій країні.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.06.2024 у справі № 910/204/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119741061>.

2.9. Питання реєстрації майнових прав інтелектуальної власності за договорами про передання таких прав на ім'я компаній, що здійснюють управління активами інституту спільного інвестування пайового фонду

У чинному законодавстві відсутні будь-які обмеження щодо можливості включення до складу активів пайових інвестиційних фондів майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку (в активи відповідного інституту спільного інвестування).

Активи пайового фонду, зокрема, нерухоме майно, цінні папери і депозити, реєструються в установленому порядку на ім'я компанії з управління активами з обов'язковим зазначенням реквізитів такого фонду.

Державна реєстрація виключних майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку на ім'я компанії з управління активами із зазначенням реквізитів фонду, в інтересах якого така компанія діє, не суперечить нормативно-правовим актам, якими врегульовано питання інститутів спільного інвестування.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.03.2024 у справі № 910/10373/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117718189>.

2.10. Щодо необхідності оцінки судом рецензії на висновок експертизи

Ненадання судом оцінки рецензії є порушенням процесуального закону. КГС ВС визнав, що рецензія за своєю суттю не є повторною чи додатковою експертизою. Експерт, який надає рецензію, оцінює, зокрема, методи і повноту дослідження, логіку висновку. З огляду на викладене до рецензії не можуть бути застосовані ті вимоги, які передбачені для висновку експерта.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 24.10.2024 у справі № 910/14228/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122760988>.

2.11. Про наслідки звернення суб'єкта господарювання до АМКУ з позовною заявою, одна з вимог якої не підпадає під юрисдикцію господарських судів і загалом не підлягає судовому розгляду

Суд апеляційної інстанції, залишаючи без змін ухвалу про повернення позовної заяви та доданих до неї матеріалів заявнику без розгляду внаслідок порушення правил об'єднання позовних вимог і зазначаючи про те, що вимога про зобов'язання АМКУ надати офіційні роз'яснення з питань застосування законодавства про захист економічної конкуренції не спрямована на поновлення порушених прав позивача, не підпадає під юрисдикцію господарських судів і взагалі не підлягає судовому розгляду, неправильно застосував приписи п. 2 ч. 5 ст. 174 ГПК України у їх взаємопов'язаності із ч. 4 ст. 173 ГПК України та не врахував того, що за змістом ч. 4 ст. 173 ГПК України не допускається об'єднання в одне провадження кількох вимог, які належить розглядати в порядку різного судочинства.

Поняття «спір, який не підлягає розгляду в порядку господарського судочинства» слід тлумачити в більш широкому значенні, тобто як поняття,

що стосується тих спорів, які не підлягають розгляду в порядку господарського судочинства, і тих, які взагалі не підлягають судовому розгляду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.06.2024 у справі № 910/848/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119741047>.

2.12. Про застосування розпорядження АМКУ від 03.03.2022 № 1-рп «Про деякі питання організації діяльності Антимонопольного комітету України в умовах воєнного стану до припинення чи скасування воєнного стану» в контексті наявності чи відсутності обставин для зупинення перебігу строків надання інформації

З огляду на зміст ст. 62 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за розпорядженням АМКУ від 03.03.2022 № 1-рп зупиняється строк надання відповідей на вимоги Комітету, перебіг яких розпочався станом на 25.02.2022 і останній день яких (розпочатих строків) припадав на 25.02.2022 або пізніше.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.04.2024 у справі № 910/11292/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118482876>.

2.13. Щодо недопустимості ототожнення різних видів антиконкурентних узгоджених дій

В аспекті визначення подібності правовідносин недопустимо ототожнювати порушення, яке кваліфікується за п. 4 ч. 2 ст. 6 «Про захист економічної конкуренції» – вчинення узгоджених дій, які стосуються спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів, та порушення за ч. 3 ст. 6 цього Закону – вчинення суб'єктами господарювання схожих дій (бездіяльності) на ринку товару, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції у разі, якщо аналіз ситуації на ринку товару спростовує наявність об'єктивних причин для вчинення таких дій (бездіяльності).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.09.2024 у справі № 910/13422/23 можна знайти за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121753682>.

2.14. Щодо визнання дій, зокрема, органів місцевого самоврядування антиконкурентними діями

Можливість настання негативних наслідків для конкуренції є достатньою умовою визнання дій, передбачених ч. 1, 2 ст. 15 Законом України «Про захист економічної конкуренції», порушенням законодавства про захист економічної конкуренції.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.07.2024 у справі № 914/2464/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119741047>.

2.15. Щодо предмета та кола доказування у справі про зобов'язання виконати рішення АМКУ

Суд не наділений повноваженнями втручатися у вільний розсуд (дискрецію) АМКУ поза межами перевірки за критеріями, визначеними у ст. 19 Конституції України та ст. 59 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Завдання правосуддя полягає не у забезпеченні ефективності державного управління, а в гарантуванні дотримання вимог права, інакше порушується принцип розподілу влади. Принцип розподілу влади не допускає надання суду адміністративно-дискреційних повноважень: єдиним критерієм здійснення правосуддя є право. Тому завданням суду є контроль за легітимністю прийняття рішень. Суд не може підмінити інший орган державної влади та перебирати на себе повноваження щодо вирішення питань, які законодавством віднесені до компетенції цього органу.

Закон України «Про захист економічної конкуренції» та ГПК України не містять норм, які б надавали господарським судам під час розгляду справ про зобов'язання відповідача виконати рішення АМКУ, яке є чинним, не скасовано / не визнано недійсним та є обов'язковим до виконання за приписами ст. 56 цього Закону, право розглядати питання, які стосуються наявності / відсутності можливості виконання відповідачем в антимонопольній справі рішення АМКУ, зважаючи на обставини, які він наводить як підтвердження неможливості виконання такого рішення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.05.2024 у справі № 910/7898/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/1190994>.

2.16. Про зупинення нарахування пені за прострочення сплати штрафу, накладеного органом АМКУ за порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Тривалість зупинення нарахування пені за прострочення сплати накладеного рішенням АМКУ штрафу визначається виключно періодом, протягом якого фактично здійснювався розгляд чи перегляд господарським судом справи про визнання недійсним рішення органу АМКУ про накладення штрафу або відповідного рішення (постанови) господарського суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.08.2024 у справі № 914/3599/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120925780>.

3. Справи щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів

3.1. Про підвідомчість господарським судам спорів про оскарження правочину стосовно внесення до статутного капіталу господарського товариства майна, яке є спільною сумісною власністю подружжя, з підстав відсутності згоди одного з подружжя

Спір щодо оскарження правочину стосовно внесення до статутного капіталу господарського товариства майна, яке є спільною сумісною власністю подружжя, з підстав відсутності згоди одного з подружжя є не спором між подружжям про право власності на спільне майно, а спором із правочинів щодо часток у юридичній особі, який належить розглядати за правилами господарського судочинства. Оскільки правочином, яким сформовано частку одного з подружжя (чоловіка позивачки)

у статутному капіталі товариства, регулюються права та обов'язки між цим товариством і зазначеною особою, однак не регулюються сімейні права та обов'язки між подружжям, батьками та дітьми, то цей правочин не є правочином у сімейних правовідносинах.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 10.01.2024 у справі № 909/516/23 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/116416176>

3.2. Щодо господарської юрисдикції спору, який виник між кооперативом та його асоційованим членом, про стягнення членських внесків до кооперативу

Спир, що виник між кооперативом та його асоційованим членом щодо стягнення членських внесків, які справляються для забезпечення поточної діяльності кооперативу, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.11.2024 у справі № 916/337/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122848839>.

3.3. Щодо юрисдикційності спору про визнання протиправним та скасування рішення міської ради як засновника комунального підприємства про внесення змін до фінансового плану комунального підприємства та ефективності такого способу захисту

Розгляд справи за позовом про визнання протиправним та скасування рішення міської ради про внесення змін до фінансового плану комунального підприємства належить до юрисдикції господарського суду.

Оскільки міська рада є засновником комунального підприємства, здійснює щодо нього управлінські повноваження, забезпечує його діяльність, визначає її напрями та несе відповідальність за наслідки такої діяльності, міська рада повинна мати змогу за потреби коригувати фінансовий план комунального підприємства шляхом внесення до нього змін.

Визнання рішення міськради протиправним та його скасування не може призвести до захисту або відновлення порушеного права позивача, оскільки оскаржуване рішення вичерпало свою дію. Такий спосіб захисту є неефективним.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.12.2024 у справі № 922/476/24 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/123752015>

3.4. Про непоширення компетенції державних судів на спір стосовно недійсності рішень органу управління Асоціації ветеранів футболу України

Позов про визнання протиправним рішення органу управління Асоціації ветеранів футболу України не може бути розглянутий у державному суді в порядку будь-якої юрисдикції, оскільки відповідно до положень статуту Асоціації ветеранів футболу України останнє у вирішенні внутрішніх спорів (між членами та працівниками Асоціації ветеранів футболу України) керується положеннями свого статуту й положеннями, зокрема статуту Федерації футболу України (Української федерації футболу), згідно з яким усі внутрішні спори між Українською асоціацією футболу, її членами та іншими

особами, які задіяні або працюють у футболі, вирішують органи здійснення футбольного правосуддя.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.01.2024 у справі № 910/13732/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116288935>.

3.5. Арешт корпоративних прав як спосіб забезпечення позову до їхнього бенефіціарного власника. Підняття корпоративної завіси

З огляду на складний комплекс відносин, що склалися в межах групи компаній Ferrexpo, до якої входили як резиденти, так і нерезиденти України і майно якої знаходилося як в Україні, так і за кордоном, та на те, що відповідач є громадянином України і має постійне місце проживання в Україні, відповідно до Закону України «Про міжнародне приватне право» особистим законом вважається право держави, громадянином якої він є.

Статус відповідача як кінцевого бенефіціарного власника, контролера корпоративних прав, щодо яких він не є власником, вважається достатнім для вжиття заходів забезпечення позову шляхом накладення арешту на такі корпоративні права. Підставами для застосування доктрини «підняття корпоративної завіси» можуть бути зловживання корпоративною структурою для уникнення виконання своїх зобов'язань, зокрема й щодо відшкодування завданої шкоди, фактичне управління активами групи компаній як власними.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 10.01.2024 у справі № 910/268/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118788147>.

3.6. Забезпечення позову, спрямованого на відновлення права власності на частку у статутному капіталі підприємства, шляхом накладення арешту на частку в статутному капіталі підприємства, на належне підприємству нерухоме майно та заборони реєстраторам проводити реєстраційні дії

Накладення арешту на частку в статутному капіталі підприємства та на належне підприємству нерухоме майно жодним чином не вплине на поточну господарську діяльність підприємства, адже не впливає на можливість укладання договорів з контрагентами, здійснення поточної господарської діяльності. Існування таких заходів дає реальну можливість поновлення порушених прав позивача, по захист яких він звернувся до суду, у випадку задоволення його позову, адже метою такого позову є відновлення права власності на придбану частку в розмірі 100 % статутного капіталу підприємства.

Детальніше з текстом постанови від 23.02.2024 у справі № 910/9426/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117402156>.

3.7. Про обрання неналежного способу захисту шляхом оскарження акціонером рішення наглядової ради в частині затвердження ціни викупу однієї акції та рішення загальних зборів акціонерного товариства про схвалення значних правочинів та правочинів, щодо яких є заінтересованість, у разі наявності спору між акціонером та акціонерним товариством щодо ціни викупу акцій

Якщо спірним є лише питання про вартість акцій, щодо визначення якої наявні різні позиції в акціонера та акціонерного товариства, і немає спору щодо наявності волевиявлення акціонера продати належні йому акції в процедурі обов'язкового викупу, вирішення спору не поновить порушеного права акціонера на викуп належних йому акцій акціонерного товариства за запропонованою ним ціною, оскільки в разі скасування рішень наглядової ради та загальних зборів процедура викупу акцій не може бути реалізована взагалі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.01.2024 у справі № 904/1147/23 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/116416183>

3.8. Про обрання неефективного способу захисту шляхом оскарження акціонером рішень, які стали підставою для виникнення в нього права на обов'язковий викуп належних йому акцій

У разі наявності спору між акціонером та акціонерним товариством щодо ціни викупу акцій у разі відсутності спору щодо необхідності проведення процедури обов'язкового викупу належних позивачу акцій, вимоги позивача про скасування рішень наглядової ради та загальних зборів ПАТ не забезпечать реалізацію права на обов'язковий викуп належних йому акцій за ціною, яку він вважає справедливою.

За умови, що спірним є лише питання про вартість акцій, щодо визначення якої у кожній зі сторін є своя позиція, вирішення спору не поновить порушеного права позивача на викуп належних йому акцій цього акціонерного товариства за запропонованою ним ціною, оскільки у випадку скасування рішень наглядової ради та загальних зборів процедура викупу акцій не може бути реалізована взагалі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.01.2024 у справі № 904/1147/23 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/116416183>.

3.9. Визнання недійсним рішення загальних зборів учасників товариства як неефективний спосіб захисту

Саме по собі рішення загальних зборів учасників господарського товариства про наявність згоди загальних зборів на припинення права оренди / суборенди земельних ділянок за договорами про розірвання не порушує прав позивача на участь у загальних зборах та управлінні товариством.

Обраний позивачем спосіб захисту прав у вигляді самого лише визнання недійсним рішення загальних зборів про підтвердження факту наявності згоди загальних зборів на припинення права оренди / суборенди земельних ділянок не матиме наслідком ні захист, ні відновлення порушеного права позивача та є неефективним, що становить самостійну підставу для відмови у позові.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.11.2024 у справі № 925/1442/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122957200>.

3.10. Щодо ефективності обрання позивачем такого способу захисту, як визнання недійсним акта приймання-передачі частки у статутному капіталі ТОВ задля захисту своїх прав стягувача у виконавчому провадженні

Якщо позивач не пов'язаний будь-якими корпоративними правами щодо товариства, то позов про визнання недійсним акта приймання-передачі частки в статутному капіталі товариства спрямований на захист не корпоративних прав позивача, а його прав як стягувача у виконавчому провадженні щодо стягнення заборгованості, боржником за яким є товариство.

Позивач у цьому випадку як кредитор боржника (товариства) може мати похідний інтерес, зокрема, у сплаті статутного внеску до товариства його учасником, на який у подальшому може бути звернено стягнення як в межах виконавчого провадження, так і в межах справи про банкрутство.

Саме спеціальні норми законодавства про банкрутство передбачають ефективні способи захисту інтересів кредитора шляхом покладення субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями товариства на осіб, з вини яких товариство не може виконати свої зобов'язання.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.04.2024 у справі № 905/197/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118464176>.

3.11. Щодо ефективного способу захисту порушених прав незаконно виключеного учасника фермерського господарства

Належним й ефективним способом захисту прав учасника, якого виключили з фермерського товариства та який хоче поновитися у складі товариства, є позов про визначення розміру статутного капіталу й розмірів часток учасників фермерського господарства, а не позов про визнання недійсним рішення зборів засновників, яким його виключено зі складу засновників.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.08.2024 у справі № 902/560/20 (902/301/21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120858345>

3.12. Про неефективність для захисту майнового інтересу щодо збереження майна, яке перебуває у володінні позивача, вимоги про скасування реєстраційних дій щодо іншої юридичної особи та неналежність такого способу захисту як заборона використання найменування юридичної особи іншої організаційно-правової форми

Вимоги про скасування реєстраційних дій щодо іншої юридичної особи, не дозволяють позивачу ефективно захистити його право та/або законний інтерес, зокрема майновий інтерес щодо збереження майна, яке перебуває в його володінні.

Саме у спорі про право позивач має доводити як законність набуття ним прав на майно колгоспу, так і факт того, що саме він є правонаступником колгоспу.

Скасування реєстраційних дій не поновить прав позивача на передане йому майно, та не зафіксує статусу його як правонаступника колгоспу в будь-яких публічних реєстрах.

Такий спосіб захисту як заборона використання найменування юридичної особи іншої організаційно-правової форми (без доведення, що відповідне найменування є комерційною (фірмовою) назвою та/або захищене іншими правами інтелектуальної власності, встановленими законом) не передбачений законом, тобто є неналежним способом захисту.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.12.2024 у справі № 826/7514/17 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123928148>

3.13. Щодо дійсності корпоративного договору, укладеного особою до моменту набуття нею статусу учасника ТОВ

Нікчемним може бути корпоративний договір, який не відповідає вимогам ч. 1 ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», щодо безвідплатності та вчинення його у письмовій формі, а не стосовно сторін, які уклали такий договір, зокрема з огляду на те, що ця норма прямо не визначає, що сторонами корпоративного договору можуть бути лише учасники товариства, що, в свою чергу, могло б свідчити про нікчемність такого правочину (недійсність якого встановлена законом).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 10.07.2024 у справі № 906/739/2 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/120341706>

3.14. Щодо наявності в позивача охоронюваного інтересу до рішень, ухвалених акціонерами після примусового відчуження (реквізиції) акцій позивача

Захищаючи власне право на володіння акціями, позивач має право оскаржувати в судовому порядку правочини, на підставі яких відбулось примусове відчуження акцій, однак це не свідчить про наявність у позивача охоронюваного інтересу до рішень, ухвалених акціонерами після реквізиції акцій, оскільки припинення права власності на акції свідчить і про відсутність легітимного інтересу до управління юридичною особою, якою управляють нові акціонери

З моменту юридичного факту втрати прав на акції особа позбавляється й відповідних корпоративних прав щодо управління діяльністю товариства, як і права оскарження рішень загальних зборів, прийнятих новими акціонерами.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.02.2024 у справі № 910/1993/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117554723>.

3.15. Щодо відсутності порушення прав позивачів рішеннями органів юридичної особи, прийнятими до їхнього вступу до складу її учасників (до набуття корпоративних прав щодо такої юридичної особи).

Рішення органів юридичної особи, прийняті до вступу позивачів до складу її учасників (до набуття корпоративних прав щодо такої юридичної особи), не можуть бути

визнані такими, що порушують їх корпоративні права, оскільки корпоративні права виникають у їх носія із права на частку у статутному капіталі, водночас саме лише вчинення правочину з відчуження частки (прийняття рішення загальних зборів) не має наслідком автоматичного переходу корпоративних прав від первісного власника до набувача.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.12.2024 у справі № 907/780/21 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123916235>

3.16. Про необхідність управителю активами у вигляді частки у статутному (складеному) капіталі погоджувати свої дії з власником таких активів

Якщо управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, здійснюється на підставі договору про передачу в управління таких активів у зв'язку з винятковим випадком, це є підставою для висновку, що на управителя не поширюються обов'язки щодо необхідності погоджувати свої дії з власником таких активів, оскільки укладення договору не свідчить, що виняткові обставини усунені.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 31.01.2024 у справі № 925/1355/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116731433>.

3.17. Щодо обов'язковості / необов'язковості повідомлення акціонера / акціонерів про перенесений час (годину) проведення загальних зборів акціонерного товариства

Виникнення непередбачуваних обставин, які перешкоджають проведенню загальних зборів акціонерів у визначений у повідомленні про їх скликання час, не є підставою для висновку про законність проведення загальних зборів акціонерів в інший час за відсутності повідомлення про це усіх акціонерів товариства, які з'явилися у визначений день та час проведення загальних зборів і пройшли відповідну реєстрацію.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 11.03.2024 у справі № 911/231/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118036504>.

3.18. Про відсутність підстав для визнання недійсним рішення загальних зборів релігійної організації УПЦ через відмову настоятеля брати участь у цих зборах

Відмова настоятеля храму – керівника релігійної організації брати участь у загальних зборах членів релігійної громади та очолити такі збори, а також саботування прохання громади і небажання вийти з підпорядкування Української православної церкви (Московського Патріархату), складової частини Російської православної церкви, свідчить про його добровільну відмову від виконання покладених на нього статutom обов'язків та повноважень.

Якщо позивач стверджує, що оспорюване рішення загальних зборів релігійної громади прийняте особами, які не були членами цієї громади на той час, коли він був

настоятелем громади, він має вказати, на чому ґрунтуються такі його твердження, тобто зазначити критерії, які б дали змогу суду встановити, чи є певна особа членом громади.

Позаяк Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації» визначено, що релігійна громада на власний розсуд приймає нових та виключає існуючих членів громади у порядку, встановленому її статутом (положенням), скаржник має послатись на відповідне положення статуту, яке суди не дослідили.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.06.2024 у справі № 727/5571/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119896150>.

3.19. Щодо компетенції загальних зборів ОСББ визначати порядок сплати, перелік і розмір внесків та платежів співвласників будинку

Визначення порядку сплати, переліку і розмірів внесків та платежів співвласників будинку належить до виключної компетенції загальних зборів співвласників відповідно до положень ч. 9 ст. 10 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», ч. 2 ст. 12 Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» та згідно із законодавчо встановленим порядком голосування на зборах ОСББ.

Законодавство надає рішенням зборів співвласників можливість передбачати інший порядок розподілу витрат на управління багатоквартирним будинком.

За відсутності відповідного нормативного застереження щодо встановлення однакового розміру внесків для власників квартир та нежитлових приміщень, рішення загальних зборів ОСББ не можна вважати прийнятим з порушенням норм чинного законодавства.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.07.2024 у справі № 914/2347/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120512672>.

3.20. Щодо застосування Закону України «Про ринок природного газу» до правовідносин, пов'язаних із порядком створення, діяльністю, управлінням та припиненням юридичної особи

Правовідносини, які безпосередньо стосуються припинення повноважень особи як члена правління ПАТ, правомірності прийняття уповноваженим органом управління ПАТ – наглядовою радою рішення про припинення повноважень члена правління, є такими, що пов'язані з реалізацією учасниками товариства корпоративних прав на участь у його управлінні шляхом прийняття компетентним органом рішень про припинення повноважень члена виконавчого органу, тобто стосуються управління діяльністю товариством, що є характерним саме для корпоративних правовідносин.

Отже, такі правовідносини є корпоративними та регулюються положеннями чинного законодавства, що стосуються цих правовідносин, зокрема порядку створення, діяльності, управління та припинення юридичної особи.

Закон України «Про ринок природного газу» не стосується, не регулює корпоративних відносин та, зокрема відносин корпоративного управління товариством. Відносини, що виникають при реалізації учасниками господарських товариств

(власниками корпоративних прав) права на управління товариством, що пов'язані з організацією та управлінням поточною господарською діяльністю органами товариства, не є предметом регулювання Законом України «Про ринок природного газу».

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.07.2024 у справі № 462/5157/17 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/120485290>

3.21. Щодо застосування норми п. 5 ч. 1 ст. 41 КЗпП України у випадку звільнення голови ОСББ

Норма п. 5 ч. 1 ст. 41 КЗпП України передбачає можливість (а не обов'язковість) звільнення голови ОСББ, що не виключає можливості звільнення посадової особи з інших підстав, зокрема за згодою сторін (п. 1 ст. 36 КЗпП).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.09.2024 у справі № 925/1788/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122428634>.

3.22. Щодо дотримання органом управління юридичної особи процедури ухвалення рішення про припинення повноважень посадової особи

Припинення повноважень президента Федерації велосипедного спорту України відповідно до ч. 3 ст. 99 ЦК України є дією уповноваженого органу товариства, спрямованою на унеможливлення здійснення членом його виконавчого органу управлінської діяльності.

У вирішенні питання щодо порушення права на зайняття посади президента Федерації велосипедного спорту України має значення не наявність підстав для припинення повноважень посадової особи, а дотримання органом управління (загальними зборами, наглядовою радою) передбаченої цивільним законодавством та установчими документами юридичної особи процедури ухвалення рішення про таке припинення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.04.2024 у справі № 757/230/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118220844>.

3.23. Щодо правового статусу наглядової ради у закладі охорони здоров'я та обсягу її повноважень

Умова статуту некомерційного підприємства – лікарні про те, що підприємство є підпорядкованим, підзвітним та підконтрольним наглядовій раді, яка є колегіальним органом управління, суперечить нормативним актам, що визначають правовий статус наглядової ради та обсяг її повноважень.

Наслідком включення такої умови до статуту лікарні є покладення на наглядову раду закладу охорони здоров'я виконання функцій, які не належать до її компетенції.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.12.2024 у справі № 921/112/24 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123873488>

3.24. Щодо виключної компетенції загальних зборів учасників ТОВ на затвердження збільшеного розміру статутного капіталу товариства та неприпустимість втручання суду в господарсько-управлінську діяльність товариства

Позовні вимоги, які фактично спрямовані на затвердження збільшеного розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства за результатами внесення позивачем як учасником товариства додаткового вкладу, що вважається виключною компетенцією загальних зборів учасників товариства з обмеженою відповідальністю і виходить за межі компетенції господарського суду, є неналежним способом захисту порушеного права, оскільки суд не має права втручатися у господарсько-управлінську діяльність товариства та брати на себе функції органів управління товариством.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.09.2024 у справі № 922/2145/21 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/121620917>

3.25. Щодо дотримання всіх етапів збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів

Збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів відбувається у декілька етапів. Спочатку приймається рішення про збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів, в якому визначається запланований розмір статутного капіталу та інші умови. Наступним етапом є внесення додаткових вкладів. І лише після цього приймається рішення про затвердження результатів внесення додаткових вкладів, затвердження розмірів часток учасників товариства та їх номінальної вартості з урахуванням фактично внесених ними додаткових вкладів, збільшеного розміру статутного капіталу товариства. Саме це рішення відповідно до ч. 5 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» є підставою для державної реєстрації змін до відомостей про розмір статутного капіталу, розміри часток у статутному капіталі чи склад учасників ТОВ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.04.2024 у справі № 906/876/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118220842>.

3.26. Щодо питання «розмивання частки учасника у статутному капіталі» та встановлення кінцевого бенефіціарного власника.

Вирішення спору про розмивання частки учасника товариства шляхом збільшення статутного капіталу за рахунок вкладу третьої особи (втрату корпоративного контролю) залежить від того, чи була особа, яка ухвалила відповідне рішення, реальним директором та акціонером, який мав право ухвалювати будь-які рішення від імені компанії як єдиного учасника товариства (навіть на шкоду самій компанії), чи особою, яка лише номінально володіла акціями і як номінальний акціонер та директор повинна була виконувати вказівки кінцевого бенефіціарного власника, а також від того, чи була третя особа обізнана з тим, хто реально володіє та керує компанією і товариством.

Статус кінцевого бенефіціарного власника визначається не лише за відомостями із публічних реєстрів, а й насамперед тим, хто здійснює фактичне

управління юридичною особою (має вирішальний вплив). Саме цим кінцевий бенефіціарний власник відрізняється від номінального власника, інформація про якого може бути внесена до публічних реєстрів.

Дії зі збільшення статутного капіталу, коли один учасник зменшує свою частку на безоплатній основі, не можуть бути кваліфіковані як дарування частки у розумінні ст. 717 ЦК України. Формально частка номінальною вартістю залишається у власності учасника, а корпоративний контроль, який надавався внаслідок стовідсоткового володіння цією часткою, відчужується (втрачається). Отже, відбувається безоплатне передання (відступлення) не частки, а корпоративного контролю над товариством (так зване розмивання частки учасника).

Детальніше з текстом постанови від 10.01.2024 у справі № 911/266/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119416876>.

3.27. Щодо визначення розміру статутного капіталу та розмірів часток учасників товариства за позовом спадкоємиці мажоритарного учасника товариства

Для вирішення питання про набуття спадкоємцями мажоритарного учасника права участі у товаристві значення має саме воля спадкоємців щодо такої участі, а не рішення товариства про прийняття спадкоємців до складу учасників, адже відповідне рішення може бути прийнято більш як 50 % загальної кількості голосів учасників товариств а включно з голосами, які припадають на частку учасника, який помер, якщо спадкоємці не висловили намір про виплату їм розміру успадкованої частки.

Оскільки позивачка була учасником товариства разом із своїм чоловіком, який був мажоритарним учасником товариства, ще до його смерті та прийняття позивачкою спадщини у статутному капіталі її чоловіка оформлення свідоцтва на спадщину відбулось, коли позивачка вже була учасником товариства, тому рішення про вступ її до товариства не потребувалось.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.09.2024 у справі № 907/922/21 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/121688558>.

3.28. Про відсутність інтересу товариства у відновленні корпоративних прав учасника цього товариства

Оскільки ухвалення рішень, що належать до виключної компетенції загальних зборів, належить учаснику/учасникам такого товариства, і саме йому/їм може бути не байдуже питання остаточного оформлення іншим учасником товариства усіх законодавчо встановлених процедур виходу з юридичної особи, тому позивач, як саме товариство, не може мати інтересу у відновленні корпоративних прав учасника/учасників цього товариства на відновлення правомочностей з управління.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.08.2024 у справі № 911/2602/23 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121021519>.

3.29. Щодо здійснення податковими органами контролю за своєчасністю нарахування та сплати до бюджету пені, нарахованої на несвоєчасно сплачені до бюджету дивіденди на державну частку товариства

Контроль за своєчасністю нарахування та сплати до бюджету грошового зобов'язання із частини чистого прибутку (доходу), що припадає на від державну частку, господарськими товариствами, зазначеними у пп. 19-1.1.52 п. 19-1.1 ст. 19-1 ПК України, здійснюють з 23.05.2020 лише податкові органи, і саме вони мають установлювати факт несвоєчасної сплати дивідендів до Державного бюджету України, період затримки і, як наслідок, нараховувати пеню та вчиняти дії щодо її стягнення.

Мінекономіки та ФДМУ не є органами, уповноваженими державою на захист її інтересів у спірних правовідносинах, тобто вони вважаються неналежними позивачами.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 14.10.2024 у справі № 911/1768/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122378339>.

3.30. Щодо розмежування понять «надання відповіді на повідомлення акціонера про намір ознайомитися з документами» і «надання доступу та можливості ознайомитися з документами» у контексті реалізації акціонером права на отримання інформації про господарську діяльність акціонерного товариства

Надання відповіді і надання доступу та можливості ознайомитися із документами товариства поняття нетотожні. Абзац 2 ч. 2 ст. 78 Закону України «Про акціонерні товариства» (в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) не передбачає обов'язку акціонерного товариства надавати відповідь на повідомлення акціонера про намір ознайомитися з документами товариства. Натомість право акціонера на ознайомлення з документами товариства, передбаченими ч. 1 ст. 78 Закону України «Про акціонерні товариства», виникає на підставі зробленого ним повідомлення виконавчого органу про намір ознайомитися з документами товариства.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.05.2024 у справі № 921/447/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118922283>.

3.31. Про недопустимість обмеження у статуті ТОВ передбаченого законом корпоративного права учасника товариства одержувати інформацію про діяльність товариства

Статут ТОВ не може обмежувати передбачене законом гарантоване та безумовне корпоративне право учасника товариства одержувати інформацію про діяльність товариства, зокрема щодо доступу до його документів, визначених ч. 1 ст. 43 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

Кінцевою датою періоду, за який товариство має надати запитувані документи, слід вважати дату подання позивачем до суду заяви про зміну предмета позову, оскільки документи, які позивач просив витребувати на дату ухвалення судового

рішення, ще не існують як об'єкти матеріального світу і тому в позивача ще не виникло права вимоги, а у відповідача – обов'язку їх надання.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.06.2024 у справі № 906/211/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119806408>.

3.32. Про порушення органами ОСББ права співвласника на отримання інформації

Однією із форм реалізації права на отримання інформації є ознайомлення з документами.

У разі якщо законодавством чітко визначено право співвласників на одержання інформації щодо діяльності ОСББ, реалізація такого права покладена саме на розпорядника такої інформації, тобто на ОСББ в особі його статутних органів.

Виконання покладеного на ОСББ обов'язку з надання передбаченої законом інформації забезпечує саме правління об'єднання у межах своїх повноважень відповідно до визначеної законом компетенції щодо ведення діловодства в об'єднанні.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.05.2024 у справі № 904/2559/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119227311>.

3.33. Щодо визнання недійсними договорів купівлі-продажу часток у статутному капіталі товариства на підставі того, що відповідні частки не були оплачені позивачами на момент відчуження

Дії позивачів, які відчужили частки у статутному капіталі товариства і гарантували покупцеві, що вони повністю оплатили внески до статутного капіталу, а потім звернулися з позовом про визнання договорів купівлі-продажу недійсними з огляду на невнесення ними своїх часток до статутного капіталу, є суперечливою та недобросовісною поведінкою. Несплата позивачами на момент відчуження часток у статутному капіталі жодним чином не порушує прав самих позивачів.

Детальніше з текстом постанови від 21.02.2024 у справі № 925/185/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117820975>.

3.34. Про визнання недійсним договору купівлі-продажу (відступлення) часток у статутному капіталі ТОВ, укладеного одним із подружжя без згоди іншого з подружжя

Презумпція розпорядження спільним майном одним із подружжя за згодою другого із подружжя встановлена саме на користь добросовісного набувача прав на таке майно. Тому укладення одним із подружжя договору щодо розпорядження спільним майном без згоди другого із подружжя може бути підставою для визнання такого договору недійсним лише в тому разі, якщо суд встановить, що третя особа (контрагент за таким договором) діяла недобросовісно, зокрема знала чи за обставинами справи не могла не знати про те, що майно належить подружжю на праві спільної сумісної власності і той із подружжя, хто укладає договір, не отримав згоди на це другого із подружжя. Положення ч. 2 ст. 369 ЦК України та ч. 2 ст. 65 СК України з урахуванням п. 6 ст. 3 ЦК України спрямовані на захист прав саме

добросовісного набувача, а в разі його недобросовісності договір може бути визнаний недійсним.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.05.2024 у справі № 904/2132/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119331504>.

3.35. Щодо укладення договору дарування акцій за відсутності в повіреного повноважень на укладення такого договору

Довіреність відтворює повноваження повіреного, визначене умовами договору доручення. Договір доручення і довіреність є документами, які оформляються для належного виконання повіреним вказівок довірителя.

Укладення договору дарування акцій за відсутності в довіреності повноважень повіреного на укладення такого договору є підставою для визнання такого правочину недійсним на підставі приписів статей 203, 215 ЦК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.08.2024 у справі № 921/430/23 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120925723>.

3.36. Щодо необґрунтованості вимог про визнання недійсним договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ як такого, що укладений під впливом помилки

Якщо покупець уклав договір купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ без отримання актуальної інформації щодо фінансового становища товариства, технічного стану його матеріальних активів, з'ясування реальної ринкової вартості частки, що придбавається за спірним договором, то це може свідчити про відсутність розумної обачливості у діях сторони договору та нереалістичних очікувань від правочину або про те, що такою інформацією позивач все ж таки володів, але приховує цей факт від суду або він мав іншу мету та інші мотиви при укладанні спірного правочину, аніж ті, про які заявив у позові до відповідача, і на момент укладення спірного договору купівлі-продажу частки його взагалі не цікавив стан активів, якими володіло ТОВ.

Не має правового значення помилка щодо розрахунку одержання користі від вчиненого правочину, а помилка внаслідок власного недбальства, незнання закону чи неправильного його тлумачення однією зі сторін не є підставою для визнання правочину недійсним.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.05.2024 у справі № 915/563/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118960970>.

3.37. Щодо застосування положень ст. 692, 694 ЦК України у спорі про розірвання договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі товариства у випадку, якщо повернення товару є неможливим внаслідок накладення арешту на корпоративні права для забезпечення кримінального провадження

Такий спосіб захисту як розірвання договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі товариства, що вже виконаний продавцем, який передав товар

(частку), і частково виконаний покупцем, який прийняв товар (частку), не спрямований на відновлення порушеного майнового права продавця, якщо повернення товару відповідно до ч. 4 ст. 694 ЦК України є неможливим у зв'язку з накладенням у межах кримінального провадження арешту на товар, та, відповідно, вважається неналежним способом захисту.

У цьому випадку способом захисту, який належним чином захистить право позивача, може бути позовна вимога про стягнення неотриманих коштів, тобто застосування встановленого ч. 3 ст. 692 ЦК України способу захисту, який поновить порушене право позивача (продавця за договором).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.05.2024 у справі № 914/460/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119099501>

3.38. Щодо примусового відчуження корпоративних прав та акцій на користь держави в умовах воєнного стану

Право власності, в тому числі приватної, не є абсолютним, його здійснення має певні конституційно-правові межі. Втручання у це право може здійснюватися лише на підставі закону з дотриманням принципу юридичної визначеності та принципу пропорційності, який вимагає досягнення розумного співвідношення між інтересами особи та суспільства.

Відчуження майна ПАТ, в тому числі акцій товариства, на користь Держави Україна, можливість здійснювати управління цим товариством в інтересах обороноздатності, стратегічної безпеки та, як наслідок, забезпечення належної життєдіяльності країни та її населення призведе до досягнення стратегічної мети – певної стабільності на ринку нафти та нафтопродуктів, комплексного розв'язання існуючих проблем щодо забезпечення нафтопродуктами як Збройних Сил України, так і населення країни.

Корпоративні права, посвідчені акціями ПАТ, є індивідуально визначеним майном (майновими правами). При цьому, п.1 ст.1 Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» передбачає позбавлення власника права власності на індивідуально визначене майно, що перебуває, зокрема, у приватній власності, в межах процедури примусового відчуження.

Враховуючи, що станом на момент виникнення спору на території України діє особливий правовий режим, а саме правовий режим воєнного стану, у зв'язку з яким вводяться в дію спеціальні законодавчі норми, що передбачають можливість примусового відчуження майна фізичних та юридичних осіб (без виключення) на підставі Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», норми спеціального закону в умовах особливого правового режиму превалюють над нормами законів мирного часу.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 24.07.2024 у справі № 910/14243/22 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120626000>.

3.39. Про предмет доказування у справах щодо стягнення ФГВФО з пов'язаних із банком осіб шкоди, завданої рішеннями, діями та/або бездіяльністю цих осіб

Установлення обставин недостатності майна банку та наявності в діях відповідачів повного складу правопорушення є підставою для покладення на останніх відповідальності згідно із ч. 5 ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (у редакції, чинній станом на дату подання позову, право на пред'явлення якого виникає з 25.06.2019). Підставою для відмови в задоволенні позовних вимог, що виникають у спірних правовідносинах, щодо стягнення з відповідачів шкоди на користь саме банку, а не ФГВФО може бути доведення відповідачами обставин відповідності їх діяльності (щодо придбання цінних паперів) інтересам банку та відсутності підстав для їх відповідальності за конкретне стверджуване порушення чи недобросовісні дії / бездіяльність. Однак обставини щодо того, чи мали дії / бездіяльність ФГВФО негативні наслідки щодо обсягу формування ліквідаційної маси неплатоспроможного банку, не входять до предмета доказування в цьому спорі. Саме у вказаний спосіб (доведення відсутності своєї вини у стверджуваному порушенні, спростування наявності інших елементів складу правопорушення у спірних правовідносинах із банком на момент вчинення порушення) забезпечується дотримання права на справедливий суд для відповідача, а не у спосіб доведення останнім обставин, які не стосуються спірних правовідносин.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 05.02.2024 у справі № 910/4149/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117040301>.

3.40. Про визначення редакції Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», яка застосовується до відносин, що виникли у зв'язку із завданням майнової шкоди посадовими особами банку внаслідок прийняття ними недобросовісних рішень у складі колегіальних органів управління банком, якщо дії вчинялися тривалий час, протягом якого до зазначеного Закону неодноразово вносилися зміни. Щодо кола осіб, відповідальних за завдання збитків банку

Редакція Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», яка підлягає застосуванню до правовідносин, що виникли у зв'язку із завданням майнової шкоди посадовими особами банку внаслідок прийняття ними недобросовісних рішень у складі колегіальних органів управління таким банком, що відбувалося тривалий час, повинна визначатися на момент виникнення найбільш юридично значущих обставин (зокрема, на момент ухвалення рішень про укладення кредитних договорів, на початку виконання особою своїх повноважень (призначення на посаду) тощо).

Обов'язковому врахуванню підлягають ті зміни до законодавства, які впливають на визначення підстав відповідальності та кола осіб, які можуть бути до неї притягнуті, інші суттєві зміни, які мають безпосереднє значення для вирішення питання про притягнення відповідачів до відповідальності.

Покладення на позивача обов'язку доведення правильності формування кола осіб, відповідальних за завдання збитків банку, в кожний окремий період часу,

визначення розміру та підстав відповідальності свідчить про застосування завищеного або навіть заздалегідь недосяжного стандарту доказування, що порушує баланс інтересів сторін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.03.2024 у справі № 910/12955/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118464126>.

3.41. Про визначення початку перебігу позовної давності у справах за позовами ФГВФО (як кредитора, що також діє в інтересах інших колишніх кредиторів), застосування ч. 7 ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та можливість надання Верховним Судом правового висновку щодо застосування норми права у разі незазначення в ухвалі про відкриття касаційного провадження такої підстави касаційного оскарження

Негативні наслідки від неправомірних дій пов'язаних з банком осіб як для банку, так і для його кредиторів (вкладників) настають саме з моменту віднесення банку до категорії неплатоспроможних та запровадження у ньому тимчасової адміністрації, оскільки відтоді у банку припиняється будь-яка діяльність, пов'язана зі здійсненням розрахункових операцій, повернення депозитів вкладників тощо.

У справах, у яких процедура ліквідації банку розпочалась до набрання чинності ч. 7 ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (тобто до 05.08.2021) і на момент внесення до ЄДР запису про державну реєстрацію припинення банку як юридичної особи зазначена норма Закону набрала чинності (тобто запис було внесено після 05.08.2021), позовну давність слід обраховувати з урахуванням приписів ч. 7 ст. 52 названого Закону.

Принцип «*jura novit curia*» надає право ВС не бути пов'язаним з юридичними аргументами скаржника, надати власну юридичну кваліфікацію спірним правовідносинам відповідно до встановлених обставин та в межах доводів і вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження. Цей принцип не надає права ВС після відкриття касаційного провадження у позапроцесуальний спосіб (без вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених приписами ГПК України) визначати підстави касаційного оскарження судових рішень у справі на стадії її розгляду.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 04.06.2024 у справі № 916/3724/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119840738>

3.42. Щодо можливості ліквідації юридичної особи за рішенням суду лише за позовом суб'єктів, які наділені правом на звернення до суду з відповідним позовом

Позовна вимога про припинення юридичної особи шляхом її ліквідації за рішенням суду за позовом особи, яка не є учасником цієї юридичної особи, що створена у відповідному порядку та здійснює свою діяльність тривалий час, за період свого існування набувши відповідних прав та обов'язків, не спричинить поновлення прав і законних інтересів особи, яка звертається з таким позовом.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.11.2024 у справі № 910/14472/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123012146>.

3.43. Щодо відсутності у звільненого директора права представляти інтереси підприємства шляхом подання позову про визнання незаконним рішення обласної ради про припинення підприємства

Звільнений директор не наділений повноваженнями звертатися до суду з позовною заявою, спрямованою на захист прав та законних інтересів підприємства.

При цьому підприємство, зважаючи на його процесуальне право та дієздатність, не позбавлене права звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних чи оспорюваних прав або інтересів шляхом подання відповідної позовної заяви з обґрунтуванням підстав такого звернення і викладенням своїх вимог щодо предмета спору та їх обґрунтування.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.04.2024 у справі № 908/933/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118721247>.

3.44. Щодо повноважень НКЦПФР на звернення з позовом про ліквідацію недержавного пенсійного фонду з метою захисту інтересів вкладників

Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» зобов'язує ТОВ «Всеукраїнський адміністратор пенсійних фондів» здійснювати свою діяльність в інтересах його учасників, однак не покладає на нього функцію захисту вкладників у контексті ініціювання процесу ліквідації пенсійного фонду. Укладений між сторонами договір про адміністрування також не передбачає такої функції.

Натомість згаданий обов'язок захисту інтересів вкладників згідно із ч. 8 ст. 67 названого Закону покладений на Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку, яка повинна вживати заходів щодо захисту прав учасників недержавного пенсійного забезпечення, в тому числі шляхом подання позову до суду в інтересах таких осіб, якщо їх права порушуються будь-якими особами, підприємствами, установами, організаціями, включаючи органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Наділення НКЦПФР повноваженнями щодо подання позову до суду про ліквідацію недержавного пенсійного фонду підтверджується ч. 5 ст. 12 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення».

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.09.2024 у справі № 905/1016/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121464614>.

3.45. Щодо повноважень Міністерства юстиції України у разі надходження скарги на дії державного реєстратора від особи, права якої відповідними діями не порушені, та з пропуском строків оскарження

Міністерство юстиції України згідно зі ст. 34 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» зобов'язане залишати скаргу без розгляду, якщо встановлено відсутність порушення прав заявника або скаргу подано зі спливом відповідного строку.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС 23.04.2024 у справі № 910/713/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118753839>.

3.46. Щодо питань, чи є державний реєстратор належним відповідачем у справах про скасування запису в ЄДР про державну реєстрацію припинення юридичної особи та чи може суд зобов'язати ліквідатора товариства визнати кредиторські вимоги і включити їх до ліквідаційного балансу за наявності підтверджених судовим рішенням кредиторських вимог до особи, яка ліквідована за рішенням власника

Внесення запису про припинення юридичної особи унеможлиблює існування у неї правоздатності, яка могла б забезпечити можливість пред'явлення безпосередньо до такої особи вимог про оскарження рішень її органів щодо внесення спірного запису чи інших дій, пов'язаних з її припиненням, а тому належним способом захисту прав та інтересів в такому випадку і є пред'явлення позову до державного реєстратора з вимогою про скасування зазначеного запису.

Перебування юридичної особи в стадії ліквідації не повинно позбавляти кредитора права на задоволення своїх вимог, навіть якщо такі виникли після закінчення установленого строку на пред'явлення вимог.

Якщо за результатами ліквідаційної процедури у юридичної особи недостатньо майна для задоволення вимог кредиторів, чії вимоги виникли після складення та затвердження проміжного ліквідаційного балансу, а згодом - ліквідаційного балансу, то особи, які контролюють боржника, зобов'язані звернутися до суду про добровільне банкрутство боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.10.2024 у справі № 910/11854/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122543453>.

3.47. Щодо вимог про визнання права власності на квартиру в житловому будинку, який будувався за внески членів кооперативу, присудження обслуговуючому кооперативу суми пайових внесків спірної квартири, скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію прав та їх обтяжень на спірну квартиру

Вступивши до кооперативної організації, особа отримує лише право на набуття права власності у разі сплати пайових внесків у встановленому статутом порядку, а не саме право власності на нерухоме майно. Отже, право власності на квартиру не підлягає захисту за ст. 392 ЦК України, якщо позивачкою не здійснено всіх обов'язково необхідних дій для подальшого набуття у власність квартири.

З огляду на те, що на час звернення позивачки до суду з позовом кооператив вже не був власником спірного майна, навіть сплата кооперативу коштів у стверджуваній позивачкою сумі, не матиме наслідком зміну власника квартири. Оскільки на час виникнення цього спору титульним власником квартири є ОСОБА_2, заявлення позивачкою будь-яких вимог, метою яких є позбавлення такого права ОСОБА_2, має здійснюватися саме за позовними вимогами до неї, тоді як вимога про

присудження кооперативу суми пайових внесків за 29,54 кв. м спірної квартири не є належним способом захисту відповідних прав.

Задоволення позовної вимоги про скасування державної реєстрації права власності суперечить вимогам закону, оскільки виконання судового рішення призведе до прогалини у Державному реєстрі прав у частині належності права власності на спірне майно. Отже, замість скасування неналежного запису про державну реєстрацію до Державного реєстру прав має бути внесений належний запис про державну реєстрацію права власності позивача.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 05.06.2024 у справі № 909/142/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119806341>

3.48. Про відсутність правових підстав для нарахування та стягнення з державної іпотечної установи інфляційних втрат та трьох процентів річних за прострочення сплати відсоткового доходу за облігаціями протягом дії в Україні воєнного стану

З п. 18 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» ЦК України вбачається, що законодавець передбачив особливості у регулюванні наслідків прострочення виконання (невиконання, часткового виконання) певних грошових зобов'язань. Тобто в період існування особливих правових наслідків – протягом дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та у тридцятиденний строк після його припинення або скасування, до позичальника застосовуються особливі наслідки – звільнення від відповідальності, визначеної ст. 625 цього Кодексу.

Тлумачення наведеної норми свідчить, що законодавством встановлено особливості регулювання наслідків прострочення саме позичальником виконання (невиконання, часткового виконання) грошових зобов'язань за договором, відповідно до якого позичальнику було надано позику. Тобто законодавець чітко не визначив, що зобов'язання мають виникати саме із договорів позики, а вказав на виникнення зобов'язань за договорами, відповідно до яких позичальнику було надано позику. Договір позики вважається основною підставою виникнення позикових відносин.

На відносини, які виникають при емісії облігацій, поширюються загальні правила позики з урахуванням особливостей таких відносин.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.06.2024 у справі № 910/10901/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119840755>

4. Справи щодо земельних відносин та права власності

4.1. Щодо визначення підсудності спору за позовом іноземної компанії про визнання права власності на морське судно

За положеннями ст. 366 ГПК України, п. 7 ч. 1 ст. 76 Закону України «Про міжнародне приватне право», враховуючи, що законодавство України відносить морське судно до рухомої речі, на яку законом може бути поширений режим нерухомої речі (ч. 1 ст. 181 ЦК України), ця справа підсудна господарським судам України за тим

критерієм, що події, які стали підставою для подання позову (накладення арештів на спірне судно та його реалізація у межах виконавчих проваджень), відбулися на території України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.09.2024 у справі № 916/5631/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121753718>.

4.2. Щодо неефективного способу захисту у справах за позовом про припинення права власності ліквідованої юридичної особи

Рішення суду про припинення права власності за ліквідованою юридичною особою жодним чином не забезпечить підтвердження виникнення права власності на це майно за ФДМУ, як і не дасть йому правових підстав для проведення державної реєстрації права власності на спірне майно.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.10.2024 у справі № 925/1414/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123081664>.

4.3. Про визначення належного відповідача за позовом власника землі про знесення об'єкта самочинного будівництва

На відміну від положень частини четвертої статті 376 ЦК України, які обмежують коло осіб, зобов'язаних знести об'єкт самочинного будівництва, їх забудовником (колишнім або теперішнім), норма частини другої статті 212 ЗК України суттєво розширює суб'єктний склад зобов'язаних осіб за рахунок громадян і юридичних осіб, які самовільно зайняли земельні ділянки та до яких, вочевидь, можна віднести осіб, які придбали об'єкт самочинного будівництва в забудовника та зареєстрували право власності на такий об'єкт.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.03.2024 у справі № 915/1439/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117821029/>

4.4. Щодо вимоги позивача, який не є стороною правочинів, про витребування земельної ділянки від її кінцевого набувача

Обраний позивачем спосіб захисту порушеного права шляхом визнання договорів недійсними не є ефективним засобом відновлення порушеного права позивача, адже за загальним правилом наслідком встановлення судом недійсності правочину є реституція. Відповідно визнання договорів щодо відчуження земельних ділянок недійсними не матиме наслідком захист прав позивача, оскільки він не є стороною цих договорів, а відповідно до ч. 1 ст. 216 ЦК України вимагати повернення одержаного на виконання правочину можуть лише його сторони.

Детальніше з текстом постанови судової палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 21.11.2024 у справі № 910/10986/18 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123873543>. Окрема думка суддів КГС ВС від 21.11.2024 за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123928544>

4.5. Щодо надмірності вимоги про знесення самочинного будівництва у разі погодження при укладенні мирової угоди власником земельної ділянки будівництва на ній

Знесення самочинного об'єкта нерухомості є крайньою мірою впливу на забудовника і можливе лише тоді, коли використано всі передбачені законодавством заходи з метою усунення порушень та неможлива перебудова об'єкта нерухомості чи особа відмовляється від здійснення такої перебудови.

У цій справі прокурор не заявляє вимог про перебудову чи приведення спірних правовідносин у правове поле іншим чином, крім знесення нерухомого майна. Позовні вимоги обґрунтовано тим, що будівництво багатопверхового житлового комплексу здійснюється на земельній ділянці, яка не сформована (кадастровий номер не присвоєно), зазначена земельна ділянка самовільно захоплена, відомості до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно щодо об'єктів, які перебувають на цій ділянці, внесені незаконно на підставі неналежних документів. Тобто прокурор доводить суду, що будівництво проводиться відповідачем самочинно з огляду на відсутність будь-яких прав на земельну ділянку під цим будівництвом.

Водночас прокурором пред'явлено позов в інтересах власника земельної ділянки, а висловленим при укладенні мирової угоди волевиявленням міська рада погодилася з будівництвом відповідачем на цій ділянці житлового комплексу та з подальшим оформленням прав на неї у встановленому порядку.

За таких обставин та з огляду на норми ст. 375. 376 ЦК України доводи прокурора про знесення самочинного будівництва є надмірними, враховуючи правові наслідки надання власником земельної ділянки згоди на її використання та можливість у подальшому визнання права власності на такий об'єкт.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.05.2024 у справі № 922/436/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119557509>.

4.6. Щодо повноважень військовий адміністрацій у сфері земельних правовідносин в умовах воєнного стану.

Обмеження повноважень військових адміністрацій, зокрема, на надання земельних ділянок в оренду на строк понад один рік, стосується саме первинного надання їх у користування, що супроводжується певною процедурою, а не правовідносин щодо укладення договорів оренди землі на новий строк у межах вже існуючих договірних відносин.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.12.2024 у справі № 922/502/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123928309>.

4.7. Про зміну виду цільового призначення земельної ділянки комунальної власності, віднесеної до категорії земель житлової та громадської забудови

Чинне земельне законодавство дозволяє землекористувачу самостійно змінювати вид цільового призначення земельної ділянки комунальної власності в межах

такої визначеної категорії земель, як землі житлової та громадської забудови, однак виключно в тому випадку, якщо на відповідній земельній ділянці розташовані будівлі, споруди, що є у приватній власності землекористувача, який використовує земельні ділянки, зокрема, на праві оренди

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.01.2024 у справі № 904/1270/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116569136>.

4.8. Щодо виключного права співвласників будинку розпоряджатися прибудинковою територією багатоквартирного будинку

За приписами п. 6 ст. 1 Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», ст. 382 ЦК України, ст. 42 ЗК України виключне право на отримання у власність чи постійне користування земельної ділянки комунальної власності, на якій розташований багатоквартирний житловий будинок, будівлі і споруди, які призначені для задоволення потреб співвласників багатоквартирного будинку та розташовані на прибудинковій території, належить співвласникам багатоквартирного будинку

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.09.2024 у справі № 910/14564/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121753716>

4.9. Щодо відсутності підстав для встановлення на території островів меж прибережних захисних смуг

Прибережна захисна смуга є частиною водоохоронної зони, на якій діє більш суворий режим господарської діяльності, так як такі смуги встановлюються для захисту поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення, а також збереження їх водності. Вони є природоохоронними територіями з обмеженим режимом господарської діяльності.

Оскільки відповідно до ч. 17 ст. 88 ВК України режим обмеженої господарської діяльності, передбачений для прибережних захисних смуг, встановлюється на всій території такого утворення як острів, встановлення зовнішніх меж прибережної захисної смуги на островах не відповідає положенням цього Кодексу.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.06.2024 у справі № 910/71/23 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120232058>.

4.10. Щодо обсягу правомочностей землекористувача

Правовий статус постійних землекористувачів не передбачає їх права передавати земельну ділянку у вторинне користування.

Право постійного землекористування передбачає використання земельної ділянки за її цільовим призначенням безпосередньо та виключно землекористувачем без можливості передання такого права третім особам, у тому числі на підставі правочинів, за якими речові права на земельну ділянку іншій особі не передаються.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 15.11.2024 у справі № 905/20/23 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123426534>.

4.11. Про право постійного володіння землею

У разі відсутності протиправних дій з боку як учасників спірних правовідносин, так і відповідного державного органу виконавчий комітет міської ради з урахуванням принципу «належного урядування» набуває право на майно саме на тому юридичному титулі, на якому він був зазначений у відповідному державному акті – право постійного володіння землею, і має права та обов'язки щодо його використання, які відповідають саме такому праву

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.01.2024 у справі № 904/9070/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117010019>.

4.12. Щодо набуття державними лісгосподарськими підприємствами права постійного користування земельними ділянками

КГС ВС розглянув касаційну скаргу за позовом прокурора в інтересах держави в особі ОДА до селищної військової адміністрації, за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – ДП «Білокуракинське лісомисливське господарство», Державне спеціалізоване господарське підприємство «Ліси України» та ДП «Старобільське лісомисливське господарство» та за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – ГУ Держгеокадастру, про витребування земельних ділянок.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.04.2024 у справі № 913/50/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118960949>.

4.13. Щодо неможливості набуття релігійною організацією права власності на об'єкт археології та архітектури

Згідно із спеціальним статусом пам'ятки археології, щодо якої існує законодавча заборона відчуження із державної власності, собор за жодних умов не міг бути переданий релігійній організації у колективну власність. Отже, собор ніколи не вибував із державної власності, а порушення відповідачами права власності держави слід розглядати як таке, що не пов'язане з позбавленням власника володіння

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.09.2024 у справі № 925/1107/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121502674>.

4.14. Щодо правовстановлювальних документів, які надають право користування водними об'єктами чи землями водного фонду

Ані режим рибогосподарської експлуатації водного об'єкта, ані дозвіл на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах не є та не можуть бути правовстановлювальними документами, які надають право користування водними об'єктами чи землями водного фонду, і не визначають правових підстав користування водним об'єктом

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.04.2024 у справі № 902/144/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118464217>.

4.15. Щодо необхідності документального підтвердження виконання орендарем обов'язку з повідомлення орендодавця про намір реалізувати право на укладення договору оренди землі на новий строк

За позиції орендаря щодо направлення повідомлення про намір скористатися переважним правом на укладення договору оренди землі на новий строк засобами поштового зв'язку – рекомендованим листом – з його боку підлягає наданню:

– за умови отримання адресатом поштової кореспонденції: опис вкладення до рекомендованого листа, розрахункова квитанція та рекомендоване повідомлення про вручення поштового відправлення з відображенням інформації про особу отримувача;

– за умови неотримання адресатом поштової кореспонденції, надісланій за належною адресою орендодавця: опис вкладення до рекомендованого листа, розрахункова квитанція, саме поштове відправлення з рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення з позначками поштового відділення щодо причин його невручення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.07.2024 у справі № 911/1284/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120682527>

4.16. Щодо способу подання заяви про продовження договору оренди державного і комунального майна

Вимога про подання заяви на продовження договору оренди державного і комунального майна разом з необхідними документами шляхом заповнення електронної форми через особистий кабінет в електронній торговій системі (далі – ЕТС) є імперативною та не містить альтернативних способів подання відповідної заяви.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 26.09.2024 у справі № 902/489/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122569158>

4.17. Щодо встановлення земельного сервітуту в судовому порядку

Передумовою звернення до суду за встановленням сервітуту повинен бути доказ вчинення дій щодо встановлення сервітуту та недосягнення про це згоди між сторонами.

Якщо до звернення до суду не вчинялися дії щодо встановлення сервітуту за домовленістю сторін (зокрема не звернулася до іншої сторони з пропозицією про укладення договору про встановлення сервітуту), то суд не має підстав для задоволення відповідних вимог у зв'язку з відсутністю у позивача права вимагати встановлення сервітуту за рішенням суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 05.11.2024 у справі № 923/898/21 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123012091>.

4.18. Наслідки підписання учасником земельних торгів документів електронним підписом, який не є кваліфікованим

Нормативно-правове регулювання спірних правовідносин у сфері земельних торгів підпадає під дію спеціального кодифікованого (ЗК України) та відповідного підзаконного (постанова КМУ № 1013) актів, якими чітко визначено вимоги щодо підписання заяв та поданих до них документів кваліфікованим електронним підписом, на відміну від правовідносини, що підлягають іншому правовому регулюванню, а саме врегульовані Законом України «Про публічні закупівлі».

Тож до осіб, які бажають взяти участь у земельних торгах, чинним законодавством встановлена вимога щодо підписання документів під час їх подання кваліфікованим електронним підписом, і така вимога є імперативною.

Позивач подав заяву про участь у земельних торгах та документи до неї із накладенням електронного підпису, який має тип носія особистого ключа «незахищений», тобто не є кваліфікованим електронним підписом, і це є достатньою підставою для прийняття рішення про відмову у підписанні протоколу з переможцем, що оформлено актами про дискваліфікацію учасника аукціону.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.06.2024 у справі № 903/662/23 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120204734>

4.19. Щодо правової природи договору з біологічного очищення (біомеліорації) каналу

Постійний користувач земельної ділянки не наділений повноваженнями розпоряджатися нею, а тому укладений ним договір з метою приховання правочину з надання земельної ділянки у користування є удаваним та підлягає визнанню недійсним.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 12.09.2024 у справі № 916/1719/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122679436>. Окрема думка <http://reyestr.court.gov.ua/Review/123313546>

4.20. Щодо права територіальної громади на витребування будівель гуртожитків із чужого незаконного володіння

У розумінні положень ст. 4, 5 Житлового кодексу України, ч. 3, 4 ст. 1 Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків» усі гуртожитки, які є об'єктами права державної та комунальної власності, мають бути передані у власність територіальних громад, за винятком тих, які перебувають у віданні чи в оперативному управлінні окремих відомств (казенних установ) та які побудовані або придбані за радянських часів (до 01.12.1991) приватними або колективними власниками за власні або залучені кошти

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.03.2024 у справі № 911/121/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118164480>.

4.21. Щодо передачі у власність облради нерухомого майна комунальних закладів охорони здоров'я

За відсутності прямої заборони, встановленої законом або актом органу місцевого самоврядування, передача у державну або комунальну власність об'єктів права інших форм власності може регулюватися положеннями Закону України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності», якими, зокрема, передбачено, що об'єкти соціальної інфраструктури передаються разом з майном підприємств, що їх обслуговували, а право власності на об'єкт передачі виникає з дати підписання акта приймання-передачі.

Послідовність дій Міськради (прийняття відповідного рішення та підписання акта приймання-передачі) очевидно свідчить про наявність її волі на вибуття спірного нерухомого майна з її власності у власність Облради, що в силу положень ст. 328 ЦК України виключає задоволення віндикаційного позову, заявленого на підставі ст 387 цього Кодексу.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.07.2024 у справі № 910/10892/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120453357>

4.22. Щодо порядку експлуатації залізничних вантажних вагонів у навантаженому стані, граничний строк експлуатації яких вичерпався

Заборона експлуатації залізничних вантажних вагонів у навантаженому стані після закінчення граничного строку їх експлуатації поширюється і на випадки, коли строки служби цих вагонів згідно з технічними рішеннями були продовжені на строк, який перевищує граничний, позаяк не може бути продовжений строк, який вичерпався, зокрема, через об'єктивні технічні (технологічні) процеси.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 12.09.2024 у справі № 910/3992/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122569159>.

5. Справи у спорах, що виникають із правочинів, зокрема договорів

5.1. Про віднесення до юрисдикції господарських судів спору про визнання поновленими та укладеними договорів про організацію перевезень пасажирів на автобусних маршрутах без проведення конкурсу

Якщо йдеться про вирішення спору в договірних відносинах, які існують між замовником та перевізником та виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності, оскільки зачіпають майнові інтереси перевізника як контрагента договорів, і позивач не оскаржує дій суб'єкта владних повноважень щодо проведення конкурсу з визначення переможця на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах, тобто предметом розгляду є не перевірка результату дій такого суб'єкта з реалізації покладених на нього управлінських функцій під час проведення конкурсу та щодо відповідності нормам чинного законодавства таких дій і укладеного сторонами за результатами цих дій договору; це свідчить про приватноправовий, а не публічноправовий характер спірних правовідносин.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.03.2024 у справі № 922/1203/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/117820983>.

5.2. Щодо можливості зменшення судом неустойки, передбаченої ч. 2 ст. 785 ЦК України

Санкція, визначена ч. 2 ст. 785 ЦК України, є різновидом неустойки (штрафної санкції), яка вважається законною неустойкою і застосовується в разі, якщо наймач не виконує обов'язку щодо повернення речі.

Неустойка, передбачена зазначеною нормою, може бути зменшена судом за правилами ч. 3 ст. 551 ЦК України.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 16.08.2024 у справі № 910/14706/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/121174270>.

5.3. Про обов'язок гаранта сплатити кошти за гарантією

Гарант не має права робити власні висновки щодо наявності чи відсутності обов'язку принципала, а зобов'язаний платити за гарантією, якщо вимога та додані документи (якщо вони передбачені умовами гарантії) за зовнішніми ознаками відповідають умовам гарантії.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 17.05.2024 у справі № 910/177772/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/119618126>

5.4. Про визнання недійсним правочину, вчиненого під впливом помилки

Незнання інформації про куплений об'єкт нерухомості не може бути підставою для визнання недійсним правочину, зважаючи на положення ст. 215, 229 ЦК України, а тому помилково ототожнювати незнання, недбальство покупця з помилкою, яка вплинула на волевиявлення товариства та значно знижує цінність властивостей і якостей купленого нерухомого майна та можливість його використання.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.02.2024 у справі № 916/411/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/116855303>.

5.5. Стосовно правової природи договору про надання права на експлуатацію фіксованих місць паркування

Договір про надання права на експлуатацію фіксованих місць паркування є договором найму комунального майна (паркувального майданчика).

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 15.03.2024 у справі № 910/1248/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/117718083>.

5.6. Щодо застосування положень ст. 7 Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» до розрахунку розміру орендної плати за користування державним та комунальним майном, яка підлягає стягненню з орендаря

Орендарям, розташованим на території проведення АТО, встановлюються тимчасові пільги у вигляді звільнення від сплати орендної плати за користування державним майном і не передбачається надання іншої пільги у вигляді зниження розміру орендної плати на майбутнє, що матиме постійний характер. Тому при визначенні розміру орендної плати після закінчення пільгового періоду слід враховувати індекс інфляції за вказаний час, оскільки тимчасове скасування орендної плати не зупиняє інфляційних процесів, які протягом такого періоду об'єктивно відбувалися у державі.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 30.08.2024 у справі № 905/1137/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121348749>.

5.7. Про визнання недійсним договору оренди нежитлового приміщення об'єкта освіти та застосування наслідків недійсності такого правочину й позовної давності

Договір оренди нежитлового приміщення об'єкта освіти, укладений з порушенням положень ч. 5 ст. 63 Закону України «Про освіту» може визнаватися судом недійсним саме як оспорюваний правочин на підставі ст. 203, 215 ЦК України, а не в силу вимог ст. 228 цього Кодексу, тобто такий договір не є нікчемним правочином, що порушує публічний порядок і спрямований на незаконне заволодіння майном. Вимоги власника (держави) про звільнення нежитлового приміщення об'єкта освіти та його повернення обласній адміністрації за актом приймання-передачі не можна вважати застосуванням наслідків недійсності договору оренди, тобто похідною вимогою про повернення орендарем одержаного на виконання такого правочину. Вимога про повернення орендованого майна є самостійною і не має похідного характеру, тобто є негаторним позовом (про усунення перешкод у користуванні майном), на яку позовна давність не поширюється, проте задоволення вказаної вимоги об'єктивно унеможливорюється в разі відмови в задоволенні позовної вимоги про визнання недійсним договору оренди.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 16.02.2024 у справі № 917/1173/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117373742>.

5.8. Щодо вимог про визнання недійсними окремих положень договору про надання послуг з управління багатоквартирним будинком з підстав не відповідності його змісту Типового договору

У разі визнання недійсним положення договору про строк його дії, враховуючи його значення як істотної умови, слід визнавати недійсним весь договір, що зумовлює за таких обставин і недійсність інших пунктів договору. Водночас, суперечність умов

договору положенням Типового договору може свідчити про їх невідповідність вимогам закону, але сама по собі автоматично не вказує на порушення публічного порядку у розумінні ст. 228 ЦК України, та потребує дослідженню доказів того, що правочин вчинено з метою, яка явно суперечить інтересам держави і суспільства.

5.9. Про дотримання вимог Закону України «Про публічні закупівлі» та порядків № 708 і № 1082 при визначенні предмета закупівлі

Визначення замовником предмета закупівлі із застосуванням Єдиного закупівельного словника не є довільним та не може визначатися на розсуд замовника, а повинно здійснюватися з дотриманням, зокрема, вимог Закону України «Про публічні закупівлі», Порядку № 708, Порядку № 1082, та відповідати товарам, роботам, послугам, що фактично закуповуються.

Невідповідність визначеного замовником предмета закупівлі реальним товарам, роботам, послугам, що закуповуються потенційно обмежує конкуренцію та впливає на доступ потенційних учасників до закупівлі.

ЦК України не надає учасникам недійсного правочину обрати варіант поведінки – вони зобов'язані повернути один одному все, що вони одержали на виконання недійсного правочину (в тому числі, шляхом відшкодування вартості отриманого, якщо повернення його у натурі вже не можливе).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.07.2024 у справі № 905/1081/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120341771>.

5.10. Щодо процедури публічної закупівлі (робіт) та укладеного за результатами її проведення довгострокового договору публічної закупівлі робіт за відсутності у державному або місцевому бюджеті відповідних бюджетних асигнувань на момент проведення торгів та укладення договору

Положення ч.1 ст. 23 та ч. ст. 48 БК України встановлюють обов'язкову відповідно до актів цивільного законодавства вимогу до договорів, що укладаються за результатами проведення процедури публічної закупівлі та фінансуються за бюджетні кошти, – наявність відповідного бюджетного призначення. При розміщенні замовлення про публічну закупівлю та укладенні довгострокового договору (підряду) складається календарний / фінансовий план, який відображає порядок здійснення розрахунків за договором та має містити: а) інформацію про розподіл за роками суми коштів, що становить загальну ціну закупівлі та договору, для розрахунку за ним; б) за перший (поточний) рік виконання договору (робіт) – щомісячний розподіл коштів, сума яких має узгоджуватися з відповідною сумою витрат, визначених у затвердженому бюджеті поточного періоду, тобто того бюджетного періоду, який відповідає першому (поточному) календарному року виконання робіт за договором.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 15.03.2024 у справі № 916/1621/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118464214>.

5.11. Про підстави звернення прокурора з позовом в інтересах держави в особі головного розпорядника бюджетних коштів про визнання недійсним правочину, укладеного підприємством об'єднання громадян за результатами проведення закупівлі робіт за бюджетні кошти, та застосування наслідків недійсності правочину

Чинним законодавством, а саме абз. 3 ч. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», не допускається звернення прокурора в інтересах держави в особі уповноваженого державного органу, який не є стороною оспорюваного правочину (заінтересована особа), з позовом про застосування наслідків недійсності правочину (реституції) шляхом стягнення коштів на користь підприємства об'єднання громадян як сторони правочину, яке (підприємство) не є суб'єктом владних повноважень у спірних правовідносинах, але прокурором визначено одним із відповідачів у справі, оскільки в такому випадку він фактично звертається до суду не в інтересах держави, а в інтересах суб'єкта господарювання поза відносинами представництва.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 15.03.2024 у справі № 904/192/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118333931>.

5.12 Про застосування наказів Міністерства енергетики України від 28.03.2022 № 140 та від 15.06.2022 № 206 до правовідносин купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом у період дії воєнного стану в Україні

У відносинах між гарантованим покупцем та виробниками електричної енергії за «зеленим» тарифом, які виникли у період до введення воєнного стану в Україні та до прийняття Міністерством енергетики України наказів від 28.03.2022 № 140 (далі – наказ № 140) та від 15.06.2022 № 206 (далі – наказ № 206), а також у правовідносинах, які виникли під час дії воєнного стану в Україні (особливого періоду в розумінні положень ст. 16 Закону України «Про ринок електричної енергії»), строк виконання грошового зобов'язання гарантованого покупця у розмірі 100 % оплати за поставлену електричну енергію за «зеленим» тарифом визначається виключно за умовами двостороннього договору та вимогами Порядку купівлі електричної енергії за «зеленим» тарифом, затвердженого постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 26.04.2019 № 641 (далі – Порядок № 641). При цьому розмір коштів, що підлягають сплаті за поставлену електричну енергію, має обчислюватися з урахуванням положень, викладених у зазначених наказах.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 21.06.2024 у справі № 910/4439/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120065336>.

5.13. Про застосування підпунктів 1, 2 пункту 9 Положення про особливості постачання електричної енергії споживачам та розрахунків між учасниками роздрібного ринку електричної енергії у період дії в Україні воєнного стану, затвердженого наказом Міністерства енергетики України від 13.04.2022 № 148

Незастосування електропостачальником в умовах воєнного стану коефіцієнта приросту / зниження споживання електричної енергії при розрахунку обсягів електроспоживання призведе до неправильного розрахунку вартості фактично спожитої електричної енергії, а тому незалежно від причин нездійснення розрахунку відповідного коефіцієнта не може бути достатньою підставою для покладання на споживача обов'язку оплатити поставлену електроенергію лише за даними її середньодобового споживання в аналогічному періоді попереднього року.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.02.2024 у справі № 905/644/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117202796>.

5.14. Про застосування пп. 16 п. 1 постанови НКРЕКП від 25.02.2022 № 332 «Про забезпечення стабільного функціонування ринку електричної енергії, у тому числі фінансового стану учасників ринку електричної енергії на період дії в Україні воєнного стану»

Підпункт 16 п. 1 постанови НКРЕКП від 25.02.2022 № 332 (у редакції постанови НКРЕКП від 26.04.2022 № 413) – це імперативна норма, якою держава вказала учасникам ринку електричної енергії, що на період дії в Україні воєнного стану та протягом 30 днів після його припинення або скасування зупиняється нарахування та стягнення штрафних санкцій, передбачених договорами, що укладені відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії».

Рішення Регулятора [НКРЕКП] щодо порядку застосування норм про відповідальність учасників на ринку електроенергії не суперечать нормам ЦК України та ГК України про відповідальність у договірних відносинах з огляду на те, що Регулятор [НКРЕКП] наділений законом повноваженнями унормувувати договірні відносини суб'єктів господарювання, що провадять свою діяльність у сфері енергетики, у тому числі в частині відповідальності за невиконання (неналежне виконання) договірних зобов'язань на ринку електричної енергії.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 19.04.2024 у справі № 911/1359/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119099391>.

5.15. Щодо правової природи відповідальності (санкції) у вигляді заздалегідь погоджених збитків, передбаченої пп. 2 п. 1 розд. VII Правил постачання природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496 (у редакції, чинній з 01.07.2020), та наслідків закріплення в умовах договору про постачання природного газу такого виду санкцій, як штраф

Сплата неустойки (штрафу) та відшкодування збитків можна охарактеризувати загальним поняттям «санкція» – визначена міра майнових чи інших не вигідних для особи наслідків невиконання вимог закону та/або умов договору.

У разі узгодження сторонами санкції у вигляді штрафу та закріплення її в договорі суд не має вдаватися до її перекваліфікації на збитки за відсутності ознак зловживання свободою договору чи прямої законодавчої заборони.

Перекваліфікація судом платежу на випадок невиконання, який сторони дійсно чітко та недвозначно позначили в договорі як штраф, на збитки, заздалегідь визначені як збитки, є неприпустимою. Підпункт 2 п. 1 розд. VII Правил постачання природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496 (в редакції, чинній з 01.07.2020; далі – Правила № 2496), закріплює заздалегідь погоджені збитки, що нараховуються споживачу за встановленою формулою внаслідок перевищення об'єму (обсягу) природного газу.

Норми Правил № 2496 самі по собі не змінюють правової природи умови договору щодо сплати споживачем постачальнику штрафу за перевищення обсягу постачання газу, не надають підстав для іншого тлумачення чи перекваліфікації спірної санкції.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 15.11.2024 у справі № 904/1553/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123152681>.

5.16. Про правове регулювання взаємовідносин оператора газорозподільної системи із суб'єктами ринку природного газу

Правовідносини, пов'язані з компенсацією вартості обсягів природного газу, відібраного підприємствами, що виробляють, транспортують та постачають теплову енергію, надають послуги із централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води (далі – підприємства), з газотранспортної системи без поданих оператором газорозподільної системи номінацій протягом періоду з 01.12.2015 до 31.12.2019, підлягають врегулюванню на підставі Закону України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення», такі підприємства мають компенсувати вартість спожитих обсягів газу безпосередньо оператору газотранспортної системи (особі, яка здійснювала такі функції оператора). Отже, підлягають відрахуванню із загального місячного небалансу оператора газорозподільної системи обсяги відбору природного газу відповідних підприємств з тих підстав, що така заборгованість має бути врегульована цими підприємствами з оператором газотранспортної системи безпосередньо.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 16.02.2024 у справі № 905/2044/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117277041>.

5.17. Щодо застосування положення ст. 1 Закону України «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування» до конкретного кола осіб

Стаття 1 Закону України «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування» є спеціальною нормою, яка за буквального тлумачення її змісту містить заборону, тобто вимогу про зобов'язання утриматися від вчинення певної конкретної дії – підвищення тарифів, і стосується конкретного кола осіб –

суб'єктів, що наділені відповідними владними повноваженнями на встановлення таких тарифів або внесення змін до них шляхом підвищення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.09.2024 у справі № 917/1389/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121992036>

5.18. Виникнення права на притримання, зокрема, у правовідносинах, пов'язаних з поверненням речі на вимогу поклажодавця за договором зберігання

Право на притримання має будь-який кредитор, який правомірно володіє річчю. Таке право виникає на підставі прямої вказівки ст. 594 ЦК України за умови повідомлення боржника відповідно до ч. 1 ст. 595 ЦК України, і його реалізація не потребує домовленості між кредитором та боржником шляхом укладання відповідного двостороннього правочину.

У контексті умов ст. 594, 595 та 953 ЦК України повідомлення про притримання має бути здійснено кредитором негайно (якомога швидше) після першого звернення боржника з вимогою про повернення майна, що відповідає принципу правової визначеності, згідно з яким боржник як власник майна за відсутності повідомлення кредитора про притримання «законно очікує» та розраховує, що йому буде повернуто майно на його вимогу. Тобто кредитор має заявити про свій намір притримати майно, яким він на законних підставах володіє, у відповідь на першу вимогу боржника про його повернення якомога швидше.

Якщо кредитор негайно не повідомив боржника про притримання майна, таке майно підлягає поверненню власнику після заявлення вимоги про його повернення, навіть за умови наявності боргу за його утримання та зберігання.

Таке повідомлення має бути однозначним і чітким та оформленим окремим документом (листом, телеграмою тощо), який містить докази простроченої заборгованості та в якому конкретизовано, яке саме майно притримується.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 05.04.2024 у справі № 916/101/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118356261>

5.19. Щодо субсидіарної (додаткової) відповідальності органу місцевого самоврядування за боргами теплопостачального комунального комерційного Підприємства

Згідно із ч. 5 ст. 24 ГК України органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за наслідки діяльності суб'єктів господарювання, що належать до комунального сектору економіки, на підставах, у межах і порядку, визначених законом. Тому орган місцевого самоврядування, який є засновником теплопостачального комунального комерційного підприємства – боржника та прийняв рішення про його ліквідацію, в розумінні положень ч. 5 ст. 22 Закону України «Про теплопостачання» не є тим суб'єктом, який має нести субсидіарну (додаткову) відповідальність за зобов'язаннями зазначеного комунального підприємства перед постачальниками енергоносіїв, оскільки в цій нормі Закону йдеться лише про можливість забезпечення учасником (засновником) теплопостачальної

або теплогенеруючої організації погашення боргу такої організації перед постачальниками енергоносіїв шляхом застосування тих видів забезпечення виконання зобов'язання, які передбачені ст. 546 ЦК України, зокрема в разі, якщо на договірних засадах засновник (учасник) є поручителем такого боржника (ч. 1 ст. 554 цього Кодексу) або заставодавцем – майновим поручителем (ч. 2 ст. 11 Закону України «Про заставу», ч. 5 ст. 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 16.08.2024 у справі № 925/80/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/121174275>.

5.20. Щодо обов'язку постачальника повернути суму ПДВ, сплачену покупцем за товар, у разі втрати ним статусу платника ПДВ після укладення договору, який визначав ціну товару з урахуванням ПДВ

Постачальник зобов'язаний повернути суму ПДВ, сплачену покупцем за товар, у разі втрати ним статусу платника ПДВ вже після укладення договору, який визначав ціну товару разом з ПДВ (застосування положень ч. 1, 2, 3 ст. 632, ч.1 ст.1212 ЦК України, п. 4, 5 ст. 41 Закону «Про публічні закупівлі»). При цьому, відповідне положення договору (щодо включення суми ПДВ у ціну товару) не потрібно визнавати недійсним.

Неповернення відповідачем позивачеві суми, перерахованої поза межами договірних платежів (суми ПДВ, яка є складовою договірної вартості з урахуванням загальнодержавних податків та зборів, що регулюється податковим законодавством), має наслідком збагачення відповідача.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.08.2024 у справі № 910/16625/23 можна ознайомитись за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/121047371>.

5.21. Про дискреційні повноваження суду при вирішенні питання про зменшення заявленої до стягнення суми пені та підстави, які має враховувати суд

Законодавець надає суду право зменшувати розмір неустойки, а не звільняти боржника від її сплати. Водночас сукупність обставин у конкретних правовідносинах може вказувати на несправедливість стягнення з боржника неустойки в будь-якому істотному розмірі. Визначення справедливого розміру неустойки належить до дискреційних повноважень суду.

У вирішенні судом питання про зменшення розміру заявленої до стягнення неустойки підлягають врахуванню та оцінці на предмет підтверженості та обґрунтованості як підстави для зменшення неустойки, що прямо передбачені законом (ч.3 ст. 551 ЦК України, ст. 233 ГК України), так і підстави, які хоча прямо й не передбачені законом, однак були заявлені як підстави для зменшення розміру неустойки та мають індивідуальний для конкретних спірних правовідносин характер.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 19.01.2024 у справі № 911/2269/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reestr.court.gov.ua/Review/116445536>.

5.22. Поширення арбітражного застереження, передбаченого основним зовнішньоекономічним договором, на відносини з переуступки боргу. Дії національного суду в разі надходження позову у правовідносинах з арбітражним застереженням

Включення сторонами до основного договору арбітражного застереження як умови має наслідком поширення його дії і на правовідносини за договором за участі іншої особи, яка вступила у ці правовідносини як сторона, взяла на себе відповідні права та обов'язки сторони договору. При цьому сторони не припиняли дії арбітражної угоди, не виключали певний спір з-під її дії, не позбавляли її обов'язкової сили для такої сторони, і арбітражна угода не втратила чинності внаслідок інших обставин. Національний суд у разі надходження позову в правовідносинах з арбітражним застереженням надає оцінку такому застереженню, якщо від будь-якої сторони не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, і лише після визначення питання щодо дійсності / недійсності, втрати / невтрати чинності або можливості / неможливості арбітражного застереження бути виконаним приймає рішення про залишення позову без розгляду і направлення сторін до арбітражу або розгляд справи по суті відповідно до встановлених ним обставин.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 05.09.2024 у справі № 922/2041/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121464739>.

5.23. Про стягнення шкоди з морського порту

Вирішуючи спори про стягнення заподіяних збитків, господарський суд насамперед повинен з'ясувати правові підстави покладення на винну особу зазначеної майнової відповідальності.

Адміністрація морського порту та капітан морського порту є окремими суб'єктами портової діяльності. Капітан порту, керуючись наданими йому повноваженнями та відповідно до чинного законодавства й обов'язкових постанов, приймає рішення щодо руху та перешвартування суден в акваторії порту на власний розсуд. Така дискреційна компетенція капітана порту не може створювати склад правопорушення чи вини для ДП «АМП» у невиконанні окремих операцій з постановки суден до причалів, якщо така неможливість викликана виключно розпорядженнями капітана порту

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.09.2024 у справі № 916/3392/23 можна ознайомитися за посиланнями <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121782605>.

6. Справи в інших спорах, що виникають з господарських правовідносин

6.1. Про юрисдикцію спорів щодо реквізиції майна в умовах правового режиму воєнного стану та про повноваження обласних військових адміністрацій на ухвалення рішень про реквізицію

Обласна військова адміністрація, що утворюється в умовах правового режиму воєнного стану, не належить до військового командування у розумінні ст. 3 Закону

України «Про правовий режим воєнного стану» або військового формування згідно із Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а тому не наділена повноваженнями та правами, передбаченими у ст. 4 Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», ухвалювати рішення, видавати накази, безпосередньо вчиняти дії щодо примусового вилучення / відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, в умовах правового режиму воєнного стану, зокрема, і у місцевостях, де ведуться бойові дії. Спори щодо реквізиції майна в умовах воєнного стану – про право на майно, вилучене / відчужене в умовах правового режиму воєнного стану, відносяться до юрисдикції господарських судів.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 16.02.2024 у справі № 910/10009/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117402189>.

6.2. Про визначення належного відповідача у справах про відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, їх посадовою або службовою особою

Належним відповідачем у справах про відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, їх посадовою або службовою особою, є держава як учасник цивільних відносин.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.04.2024 у справі № 906/368/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118650502>.

6.3. Щодо порядку доведення недостовірності / достовірності інформації, поширеної суб'єктами у сфері медіа в умовах війни, яка є суспільно необхідною, тобто предметом суспільного інтересу

Ступінь підтвердження точності та достовірності наданої інформації при висловленні думки журналістів з питання, що становить суспільний інтерес, навряд чи можна порівняти з тією, яка вимагається від державних органів для обґрунтованості кримінального обвинувачення чи застосування санкцій з підстав, пов'язаних з поширеною інформацією.

Зважаючи на зміну законодавства і скасування презумпції недостовірності негативної інформації, доказування позивачем обґрунтованості свого позову, зокрема, недостовірності, неточності поширеної відповідачем інформації, має відбуватися у загальному порядку.

Висновок про (не)достовірність інформації – це обставина, що є предметом доказування у справі про спростування недостовірної інформації.

Достовірна інформація, тобто така, що відповідає дійсності та викладена правдиво, не може бути спростована навіть у випадку, коли вона порушує особисті майнові права.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.02.2024 у справі № 910/7750/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117718082>.

6.4. Щодо особливості розрахунку об'єму протранспортованого природного газу у випадку втрати зв'язку з вузлом обліку газу внаслідок ведення бойових дій

У разі тимчасової несправності або виведення комерційного вузла обліку з експлуатації у точках виходу з газотранспортної системи визначення обсягу відборів природного газу з газотранспортної системи оператор здійснює в порядку, передбаченому положеннями глави 4 розділу III Кодексу газотранспортної системи, тобто за даними попередніх трьох аналогічних періодів.

При цьому цей порядок застосовується і у випадках втрати зв'язку із вузлом обліку газу, внаслідок чого відповідні вимірювання стали неможливими, в тому числі через проведення бойових дій у регіоні.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.03.2024 у справі № 910/9529/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117656889>.

7. Процесуальні питання

7.1. Щодо процесуальної правоздатності суб'єкта господарювання з місцезнаходженням на тимчасово окупованій території на укладення договору про надання правничої допомоги

Необґрунтованим є обмеження права особи на отримання професійної правничої допомоги з тих підстав, що місцезнаходження чи місце проживання такої особи в умовах війни опинилося в окупації.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.03.2024 у справі № 913/768/21 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/117974238>.

7.2. Щодо визначення моменту, з якого в юридичній особі, зареєстрованій за законодавством України, виникає обов'язок мати електронний кабінет

Питання обов'язкової / добровільної реєстрації електронних кабінетів в ЄСІКС або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, висвітлено у ч. 6 ст. 6 ГПК України.

Перша редакція зазначеної статті встановлювала обов'язок реєстрації електронних кабінетів лише для адвокатів, нотаріусів, приватних виконавців, арбітражних керуючих, судових експертів, державних органів, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання державного та комунального секторів економіки.

Надалі до ч. 6. ст. 6 ГПК України були внесені зміни двома законами.

Чинна редакція абз. 1 згаданої статті викладена в новій редакції Закону України від 19.10.2023 № 3424-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення обов'язків учасників судової справи» (далі – Закон № 3424), який набув чинності 04.11.2023. Цією редакцією встановлено, що адвокати, нотаріуси, державні та приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, органи державної влади та інші державні органи, зареєстровані за законодавством України як юридичні

особи, їх територіальні органи, органи місцевого самоврядування, інші юридичні особи, зареєстровані за законодавством України, реєструють свої електронні кабінети в ЄСІКС або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в обов'язковому порядку. Інші особи реєструють свої електронні кабінети в ЄСІКС або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в добровільному порядку.

Тобто з 04.11.2023 (дата набуття змін до абз. 1 ч. 6 ст. 6 ГПК України, внесених Законом № 3424) у всіх юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України, виник обов'язок мати електронний кабінет.

7.3. Щодо моменту набуття особою (відповідачем) статусу учасника справи

Особа має статус учасника справи ще до моменту звернення позивача до суду з позовом та відкриття провадження у справі (по суті, з моменту складення позивачем остаточного тексту позовної заяви і визначення у ньому певної особи як відповідача).

Залишення без руху і повернення судом позовної заяви не впливає на такий статус. Повернення позовної заяви не перешкоджає повторному зверненню з нею до господарського суду в загальному порядку після усунення недоліків.

Водночас зі змісту ст. 175 ГПК України вбачається, що сторони втрачають свій процесуальний статус у разі відмови у відкритті провадження у справі, оскільки ця норма іменує відповідну особу вже не позивачем, а заявником.

7.4. Щодо обов'язку скаржника надсилати копію апеляційної скарги в паперовій формі іншим учасникам справи у разі подання скарги через свій електронний кабінет

Відповідно до ч. 1 ст. 259 та абз. 1 ч. 7 ст. 42 ГПК України учасник справи повинен надсилати копії документів у паперовій формі цінним листом з описом вкладення лише тим учасникам справи, які не мають електронного кабінету та за ч. 6 ст. 6 ГПК України не зобов'язані його реєструвати.

7.5. Щодо права відповідача бути обізнаним про судову справу, якщо він не має електронного кабінету, але зобов'язаний його мати, у разі подання до нього позову / апеляційної скарги з використанням підсистеми «Електронний суд» без направлення паперових копій документів поштою

За загальним правилом відповідач вперше отримує інформацію про пред'явлення до нього позову із направлених йому копій позовної скарги та додатків до неї.

У разі ненаправлення позивачем паперових копій процесуальних документів при поданні позову з використанням підсистеми «Електронний суд» права відповідача, який не зареєстрував електронний кабінет, не порушуються, оскільки відповідач несе певні негативні наслідки невиконання обов'язку з реєстрації електронного кабінету. Ці наслідки визначені процесуальним кодексом, вони є збалансованими та пропорційними.

Більшість своїх прав, передбачених ГПК України, сторона реалізує вже після відкриття провадження у справі, про що її належним чином повідомляє суд, який забезпечить їй подальшу можливість на власний розсуд користуватися своїми процесуальними правами.

Покладення на особу, яка виконала належним чином вимоги закону про реєстрацію електронного кабінету, подала позов / апеляційну скаргу з використанням

ЄСІТС, додаткового тягара з направлення паперових копій процесуальних документів цінним листом з описом вкладення на адресу особи, яка такий обов'язок не виконала, є невинуватим. Тоді обов'язок інформування особи про справу, встановлений ч. 1 ст. 9 ГПК України, покладається на суд.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 30.08.2024 у справі № 908/3731/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121591790>.

7.6. Щодо зміни статусу учасника справи з третьої особи на співвідповідача (відповідача). Застосування позовної давності до позовних вимог прокурора

Зміна статусу учасника справи з третьої особи на співвідповідача (відповідача) без відповідного клопотання позивача, якому надано виключне право ініціювати залучення до участі у справі співвідповідача, є порушенням принципу диспозитивності та положень статей 14, 48 ГПК України.

Суд відмовляє у задоволенні позову, якщо і прокурору, і особі, в інтересах якої прокурором подано позов, було відомо про порушення закону під час приватизації державного підприємства і вони не довели поважності причин неподання позову.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.10.2024 у справі № 914/2441/15(914/2778/21) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122407022>.

7.7. Щодо визнання зловживанням процесуальними правами заявником при поданні позову як третьої особи із самостійними вимогами

Зловживання процесуальними правами – це процесуальне правопорушення, яке характеризується умисними недобросовісними діями учасників господарського процесу (їх представників), що призводять до порушення процесуальних прав інших учасників процесу, з метою перешкоджання господарському судочинству, що є підставою для застосування судом процесуальних санкцій (позбавлення права на процесуальну дію або застосування судом інших негативних юридичних наслідків, передбачених законом).

Подання заявницею позову третьої особи із самостійними вимогами з єдиною метою набути процесуально-правовий статус учасника цього судового розгляду, а не з метою вирішити спір на свою користь є прямим свідченням її наміру ускладнити реалізацію прав позивача та відповідача в цій справі на доступ до правосуддя, зокрема, розгляду спору в межах розумних строків, що свідчить про зловживання процесуальними правами

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.08.2024 у справі № 916/3011/21 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121021555>.

7.8. Щодо виключного права державних спеціалізованих установ на проведення трасологічної експертизи

З огляду на те, що ТОВ «Незалежний інститут судових експертиз» не є державною спеціалізованою організацією, вона не має права на проведення

трасологічних експертиз, а тому висновки експертів цієї установи є недопустимими доказами та не можуть бути взяті до уваги під час вирішення спору.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 28.11.2024 у справі № 917/602/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123426625>.

7.9. Про обґрунтування пропуску процесуальних строків здійсненням волонтерської діяльності

Введення воєнного стану є підставою для поновлення особі строку на апеляційне оскарження у випадку, якщо особа зазначає конкретні обставини, які у зв'язку з введенням воєнного стану завадили їй вчасно подати апеляційну скаргу (наприклад, відсутність доступу до кваліфікованої правничої допомоги, виїзд з місця проживання у зв'язку із проведенням у місці проживання бойових дій, відсутність інформації про результати розгляду справи та неможливість вчасно отримати таку інформацію тощо).

Неможливість своєчасного оскарження рішення суду першої інстанції у зв'язку із здійсненням скаржником волонтерської діяльності не є беззаперечним та абсолютним свідченням поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження судового рішення внаслідок того, що волонтер добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги, яка має суб'єктивний для нього характер і не свідчить про наявність об'єктивно непереборних причин неподання належним чином оформленої апеляційної скарги у встановлений законом строк.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.12.2023 у справі № 904/2964/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598132>.

7.10. Щодо судового збору за подання до господарського суду заяви про забезпечення доказів

Розглядаючи клопотання учасника справи про відстрочення, розстрочення, зменшення розміру або звільнення від сплати судового збору, суди першочергово мають встановлювати: 1) чи передбачає законодавство сплату судового збору за подання документа чи вчинення певної дії; 2) якщо так, то чи визначає законодавство ставку судового збору.

За умови, що сплата судового збору не передбачена, суд має відмовити у задоволенні клопотання з підстави відсутності в учасника справи обов'язку його сплати. У такому разі питання про прийняття заяви / скарги до розгляду вирішується в загальному порядку.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 07.06.2024 у справі № 918/907/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119618089>.

7.11. Про неможливість відшкодування судових витрат за подання заяви про стягнення / розподіл судових витрат

Заява про стягнення / розподіл судових витрат є фактично заявою про подання доказів щодо витрат, які понесла сторона у зв'язку з необхідністю відшкодування правової допомоги, а тому витрати на підготовку такої заяви не підлягають відшкодуванню.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 02.02.2024 у справі № 910/9714/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116828908>.

7.12. Про прийняття як доказу сплати судового збору за подання апеляційної скарги платіжної інструкції, в якій платником зазначена інша особа

Суд повинен урахувати весь зміст платіжного доручення, зокрема вказівки на призначення відповідного платежу (об'єкта справляння судового збору); перевірити, щоб платіжний документ, що додається до позовної заяви (заяви, скарги), містив відомості про те, за яку саме позовну заяву (заяву, скаргу, дію) сплачується судовий збір. Визначальним є факт надходження всієї належної до сплати суми судового збору до спеціального фонду Державного бюджету України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.01.2024 у справі № 910/13098/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116203655>.

7.13. Про забезпечення позову шляхом накладення арешту на нерухоме майно

Забезпечення позову шляхом накладення арешту на спірне нерухоме майно за позовними вимогами про витребування із чужого незаконного володіння приміщення в межах справи про банкрутство відповідає вимогам законодавства щодо розумності, обґрунтованості, адекватності та збалансованості інтересів сторін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.05.2024 у справі № 924/1351/20 (924/1227/23) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119227383>.

7.14. Стосовно позовної заяви третьої особи із самостійними вимогами щодо предмета спору

Можливість особи вступити у справу шляхом подання позову з метою захисту її порушеного права обмежена, зокрема, предметом спору (об'єктом, щодо якого виник спір) та суб'єктивним складом осіб за первісним позовом. Вимога третьої особи, спрямована на будь-що поза предметом спору між позивачем та відповідачем, не може бути визнана вимогою третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. Водночас така позовна вимога може бути заявлена в самостійному позові.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.07.2024 у справі № 914/158/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120858396>.

7.15. Про наслідки неявки заявника-боржника в судове засідання у справі про неплатоспроможність

У випадку зобов'язання на підставі статті 121 ГПК України відповідною ухвалою суду заявника до явки у судове засідання безпосередньо до приміщення суду, навіть маючи докази поважності причин неявки позивача, суд повинен залишати заяву

боржника про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність без розгляду, а не відмовляти у відкритті на підставі ч. 4 ст. 119 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.06.2024 у справі №910/12482/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120313356>

7.16. Про зупинення провадження у справі у зв'язку з необхідністю звернення із судовим дорученням про вручення судових документів

Вручення судового документа учаснику справи – іноземному суб'єкту – має відбуватися з дотриманням вимог Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах, порушення яких є підставою для зупинення провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.08.2024 у справі № 914/1280/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120858357>

7.17. Щодо порядку подання заперечень проти вирішення спору в господарському суді та залишення позову без розгляду на підставі п. 7 ч. 1 ст. 226 ГПК України у зв'язку з укладенням сторонами арбітражного застереження

Оскільки законом не встановлено вимог щодо форми вираження стороною своїх заперечень проти розгляду справи господарським судом у порядку п. 7 ч. 1 ст. 226 ГПК України, такі заперечення можуть бути викладені у відзиві на позов або в письмовому чи усному клопотанні.

Викладення відповідачем заперечень проти розгляду справи господарським судом у відзиві, зокрема, до викладення заперечень проти позову щодо наведених позивачем обставин та правових підстав позову, що фактично є змістом першої заяви по суті відповідача – відзивом, не свідчить про те, що такі заперечення подано відповідачем пізніше подання ним першої заяви щодо суті спору, як і не спростовує того, що такі заперечення подані відповідачем до подання ним першої заяви щодо суті спору.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.08.2024 у справі № 914/135/24 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120925721>.

7.18. Про правову природу третейської / арбітражної угоди та порядок, у якому має вирішуватися питання щодо дійсності такої угоди

Третейська / арбітражна угода не є правочином у розумінні ЦК України, цивільно-правовим (господарським) договором, а вважається за своєю суттю процесуальним договором, для якого чинне законодавство України встановлює спеціальний порядок визнання недійсним.

Питання щодо недійсності третейської / арбітражної угоди суд розглядає не як позовну вимогу, а як процесуальне питання, що має бути вирішене до початку розгляду позовних вимог по суті. Якщо суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана, він залишає позов без розгляду. Такий висновок має міститися в мотивувальній частині судового рішення. За потреби суд призначає експертизу.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 30.08.2024 у справі № 911/1766/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121725661>.

7.19. Щодо виходу апеляційним господарським судом за межі повноважень, встановлених ст. 275 ГПК України

Стаття 275 ГПК України містить вичерпний перелік повноважень суду апеляційної інстанції, які він має право застосувати за результатами розгляду апеляційної скарги на рішення суду.

До цього переліку не входить право на скасування рішення суду першої інстанції з передачею справи для нового / подальшого розгляду до цього ж суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.10.2024 у справі № 922/412/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122188049>.

7.20. Про питання відводу державного виконавця, який не заявив самовідводу

Ні Законом України «Про виконавче провадження», ні жодним іншим актом обставина скасування в судовому порядку процесуального документа (у тому числі, постанови), ухваленим державним виконавцем під час виконання рішення, не зазначена як неминуча підстава для відводу відповідного державного виконавця у виконавчому провадженні.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 24.01.2024 у справі № 916/302/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/16510887>.

7.21. Щодо права сторони виконавчого провадження відмовитися від поданої нею скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця

Розділ VI ГПК України «Судовий контроль за виконанням судових рішень» – це окремий вид судового провадження, який містить у собі окремий процесуальний режим розгляду справ, а тому до скарг, у яких ініціюється початок провадження у справі щодо рішень, дій чи бездіяльності виконавця, застосовуються загальні положення позовного провадження.

Враховуючи застосований у господарському судочинстві принцип диспозитивності, право особи на звернення до суду з позовом рівною мірою стосується й права такої особи на відмову від позову або частини позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.02.2024 у справі № 911/1850/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117402154>.

Огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) за 2024 рік / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного господарського суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду, судові палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. Київ, 2025. – 76 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 @supremecourt_ua

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua